МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **СТРУКТУРНО-СЕМАТИЧНІ ТА ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЇ ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0350-1-а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Кобець Катерина Михайлівна

Рецензент: д.ф.н., проф. Приходько А.І.

Керівник: д.ф.н., проф. Козлова Т.О.

Запоріжжя – 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035 Філологія (035.01 Українська мова та література)
Освітньо-професійна програма Мова та література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
_____
«____»_____ 2021 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
КОБЕЦЬ КАТЕРИНИ МИХАЙЛІВНИ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Структурно-сематичні та функцій ні особливості фразеологіїї південноафриканського варіанту англійської мови»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Козлова Тетяна Олегівна, д.ф. н., проф.
затверджені наказом ЗНУ від «13» квітня 2021 року № 590-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 30.11.2021 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): роботи вітчизняних та зарубіжних медіа дослідників Н. Амосової, Ш. Баллі; В. Виноградова, А. Куніна, А. Смирницького, В. Телії, В. Маслової, С. Ожегова, Н. Ядловської.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
1) систематизувати традиційні та новітні підходи до вивчення фразеології; 2) узагальнити головні положення теорії фразеології; 3) розглянути взаємозв'язки мови і культури; 4) з'ясувати критерії класифікації фразеологізмів та підходи до їх вивчення; 5. розглянути фразеологічні одиниці південноафриканського варіанту англійської мови.

5. Консультанти розділів роботи (проекту):

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Козлова Т.О., д.ф.н., доц.	02.09.2021	02.09.2021
Розділ 1	Козлова Т.О., д.ф.н., доц.	13.10.2021	13.10.2021
Розділ 2	Козлова Т.О., д.ф.н., доц.	31.10.2021	31.10.2021
Висновки	Козлова Т.О., д.ф.н., доц.	27.11.2021	26.11.2021

6. Дата видачі завдання 10.05.2019

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	червень 2021	Виконано
2.	Збір матеріалів для аналізу	вересень 2021	Виконано
3.	Написання вступу	вересень 2021	Виконано
4.	Підготовка теоретичного розділу	вересень 2021	Виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2021	Виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2021	Виконано
7.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2021	Виконано
8.	Захист	грудень 2021	Виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ Кобець К. М.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Козлова Т. О.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ Бережний В. А.
(підпис) (ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП……..3

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ……..……7

1.1 Поняття фразеологізму та його ознаки……..……7

1.2 Критерії класифікації фразеологізмів……..……..…..10

1.3 Фразеологія як носій культурної інформації……..……..16

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ, СЕМАНТИКИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ ПІВДЕННОАФРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ…….....……..20

2.1 Соціолінгвістичний аспект розвитку англійської мови в Південній Африці……....20

2.2 Чинники формування південноафриканської фразеології…..……....24

2.3 Структурно-семантичні особливості південноафриканської фразеології ……..…28

2.4 Функціонування південноафриканської фразеології……...…38

ВИСНОВКИ……..49

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..……...……5

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 52 стор., 82 джерела.

Об'єкт дослідження: фразеологічні одиниці південноафриканського варіанту англійської мови.

Мета роботи: аналіз структурно-семантичних та функційних особливостей фразеологічних одиниць південноафриканського варіанту англійської мови.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії дискурсу, розроблені в лінгвістиці (П. Серіо, Е. Бенвеніст, Н. Арутюнова, Е. Істгоуп та ін.) та літературознавстві (П. де Ман, В. Тюпа, Т. Михед, І. Папуша та ін.).

Отримані результати: чинниками формування структурно-семантичних особливостей фразеології АПАР та її функціонування виявилися: соціолінгвістичний фактор, вплив неоднорідності англійської мови в ПАР, які функціонує як система варіантів, вплив особливостей географічного та культурного середовища ПАР, економічний стан країни, суспільно-політичні процеси, багаторасовий склад південноафриканського суспільства, мультилінгвізм тощо. Тематичною різноманітністю складників фразеологізмів АПАР є позначення кольорів, тварин, птахів, рослин, політичних реалій, етноніми тощо. Граматично домінуючий компонент є дієслово. До функцій, що виконує фразеологізми, слід віднести наступні: оцінну, гумористичну, етнічну, функцію увиразнення мовлення, емоційно-експресивну.

***Ключові слова**: фразеологія, фразеологізми, південноафриканський, фразеологічні одиниці, культурологія, лексика*

ВСТУП

Фразеологіічні одиниці (ФО) являють собою мовну універсалію. Разом з цим усталені вирази та ідіоми віддзеркалюють історію, національні стереотипи, звичаї, традиції, систему цінностей й антицінностей носіїв культури. У формах та значеннях фразеологізмів втілено загальновідомі та культурноспецифічні знання про світ, враження мовців про природне й соціальне довкілля.

Фразеологічні одиниці співвідносяться з різними галузями життя. Вони частотні у повсякденному й інституційному спілкуванні. Фразеологія уживана в художній, політичній, масмедійній, професійній різновидах комунікації.

Актуальність дослідження підтверджується пожвавленням наукового інтересу до вивчення проблем мови і культури, мови і мислення, етнічної ментальності, культурних стереотипів, а також особливостей вербалізації пізнавальної й емоційної діяльності людини.

Форма і зміст ФО стимулюють науковий інтерес у фахівців різних галузей – культурологів, етнологів, антропологів, істориків. Теорія фразеології складалася саме у філологічній галузі науки, оскільки фразеологізми є важливою частиною словникового складу мови.

Фразеологія оформилася в окрему галузь мовознавства, яка досліджує стійкі вислови та фрази, їх семантику, структуру, особливості походження та взаємозв'язок з іншими мовними одиницями. Отже, об’єктом дослідження в галузі фразеології є сукупність усталених виразів мови, які збагачуються й змінюються в історії суспільства, зберігають яскраві образи й асоціації, знання та емоції мовців, вплетені в ідіоми, приказки та прислів'їя, афоризми й анекдоти, сентенції і парадокси, професіоналізми, мовні штампи та кліше – усе те, «що впродовж багатьох століть плекає і зберігає у своїй пам'яті носій мови – народ» [Смирницкий 1956, с. 11].

Фразеологія стала об’єктом лінгвістичних розвідок різного спрямування [Амосова 1963; Архангельський 1976; Баллі 2001; Виноградов 1997; Кунін 1966; Смирницький 1992; Чернишев 1970]. Досліджено системну організацію фразеологічного складу [Чернишова 2013; Шанський 2005] і його розвитку [Мокієнко 2006; Федоров 2001]. Увагу приділено семантиці фразеологізмів, їх номінативному аспекту [Телія 1962], історичній динаміці [Гаврін 1974; Гвоздарьов 1988]. Аналіз робіт [Кузь 2016; Потебня 1962; Скиба 2012; Селівестрова 2007; Шахматова 1910; Шклярська 2012] засвідчив всебічне і глибоке дослідження фразеології на матеріалі англійської, української та інших мов.

Попри глибоке і всебічне вивчення англійської фразеології, недослідженою залишається ідіоматика окремих національних варіантів, зокрема південноафриканського варіанту англійської мови.

Мета дослідження полягає в аналізі структурно-семантичних та функційних особливостей фразеологічних одиниць південноафриканського варіанту англійської мови.

Реалізація мети передбачає розв’язання низки теоретичних та практичних **завдань**:

– систематизувати традиційні та новітні підходи до вивчення фразеології; оцінити можливості їх застосування до аналізу фразеологічних одиниць південноафриканського варіанту англійської мови;

– узагальнити головні положення теорії фразеології, окреслити коло сучасних проблем; розглянути взаємозв’язки мови і культури, зокрема відзеркалення культури у фразеології;

– з’ясувати критерії класифікації фразеологізмів та підходи до їх вивчення;

– розглянути фразеологічні одиниці південноафриканського варіанту англійської мови в аспекті їх походження; дослідити особливості їх структури, семантики та функціонування;

– окреслити роль фразеологічних одиниць у збагаченні південноафриканського варіанту англійської мови та у формуванні англійськомовної картини світу.

Об'єкт дослідження становлять фразеологічні одиниці південноафриканського варіанту англійської мови

Предмет дослідження: особливості структури, семантики та функціонування фразеологізмів в англійській мові Південної Африки.

У процесі дослідження застосовано такі **методи**: *метод суцільної вибірки* та *описовий метод* − для інвентаризації фразеологізмів; *структурний аналіз (метод безпосередніх складників* та *компонентний (семний)* аналіз), а також метод *аналізу словникових дефініцій* − для дослідження семантичної структури фразеологічних одиниць; елементи *етимологічног*о аналізу − для уточнення чинників і джерел походження фразеологізмів; *контекстологічний* аналіз – для розкриття актуальних значень та функційних особливостей досліджуваних одиниць.

Матеріал дослідження становлять 150 фразеологізмів південно-африканського варіанта англійської мови, виокремлених з 15 регіональних словників та електронних ресурсів.

Наукова новизна: вперше представлено комплексний аналіз фразеологізмів південноафриканського варіанту англійськой мови.

Особистий внесок: розроблено й випробувано процедуру аналізу регіональної фразеології, з'ясовано структурно-семантичні та функційні особливості фразеологізмів англійської мови Південної Африки.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що вона поглиблює уявлення про методологію та підходи до вивчення фразеології; розкриває особливості формування та функціонування фразеологічних одиниць поліцентричної англійської мови.

Робота є певним внеском у розвиток сучасних міждисциплінарних галузей мовознавства – лінгвокультурологію, етнолінгвістику, лінгвоконцептологію.

Практична цінність. Матеріали дослідження можуть бути застосовані у викладанні курсів з лексикології сучасної англійської мови, регіонального варіювання мови, лінгвокультурології, етнолінгвістики, а також для укладання регіональних і фразеологічних словників.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, методи аналізу й фактичний матеріал, розкрито новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** узагальнено теоретичні засади вивчення фразеологічних одиниць, з'ясовано критерії їх класифікції, розглянуто методи дослідження фразеологічних одиниць, схарактеризовано сучасні підходи до їх вивчення.

Другий розділ містить огляд історії, чинників та джерел формування фразеології південноафриканського варіанту англійської мови, аналіз їхніх структурно-семантичних та функційних особливостей.

У **Висновках** подано узагальнені результати дослідження.

Загальний обсяг роботи – 52 сторінки. Кількість використаних теоретичних джерел – 106, лексикографічних джерел – 8 позицій, джерел ілюстративного матеріалу – 7 позицій.

РОЗДІЛ 1
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ

1.1 Поняття фразеологізму та його ознаки

Щодня ми використовуємо величезну кількість лексики і часом не помічаємо, наскільки стійкі вирази, фразеологізми, ідіоми або прислів'я увійшли в наше життя та мову. Для того, щоб якомога яскравіше і більш насичено висловити свої емоції, люди почали використовувати словосполучення. Вони характеризують всі сторони життя людини: його ставлення до праці, до оточуючих, до багатьох побутових ситуацій, особисті переваги та недоліки. Фразеологізми стали необхідністю, бо простих слів не завжди достатньо, щоб домогтися якогось мовного ефекту для вираження експресивності, емоцій, свого ставлення більш яскраво, змістовно і точно.

Поняття фразеології охоплює: розділ мовознавства, що вивчає фразеологічну систему мови в синхронії та діахронії; сукупність стійких словосполучень, притаманних окремому автору, його твору, окремій соціальній або регіональній (територіальній) групі мовців, літературно-публіцистичному напрямкові; сукупність фразеологізмів тієї чи іншої мови [Алефіренко 1987, с. 376].

Однією з перших методологію дослідження ФО розробила Н. Амосова, яка запропонувала контекстологічний метод [Амосова 1963, с. 208]. Основними принципами цього підходу слід вважати наступні: вивчення ФО в умовах їхнього вживання у реченні, вивчення контекстуальної взаємодії слів, а також врахування специфіки мови.

О. Кунін запропонував метод фразеологічної ідентифікації. Суть цього методу – виявити ступінь фразеологічності того чи іншого сполучення слів,

він ґрунтується на різних типах фразеологічних значень, співвідношенні елементів до всієї структури [Кунин 1966, с. 93].

У сучасній лінгвістичній науці існують два погляди на обсяг фразеології, які визначив О. Ожегов [Ожегов 1996]. Вона поділяється на фразеологію у широкому розумінні та фразеологію у вузькому розумінні. Висвітленню цього питання присвячено відповідний розділ у праці В. Ужченка [Ужченко 2007, с. 27-32].

Зокрема, прихильники широкого тлумачення специфіки фразеологічних одиниць також традиційно зараховують прислів'я, приказки, крилаті вислови, народно-розмовні кліше, каламбури тощо. До представників широкого витлумачення об'єкта фразеології належать наступні лінгвісти: Н. Бабич, В. Жайворонок, А. Коваль, Д. Медведєв, Л. Скрипник, думки яких співпадають щодо предмету фразеології – всі стійкі, постійно відтворювані у мові комплекси (словосполуки або висловлювання), зв'язані схожим змістом.

Л. Скрипник зараховує прислів'я, приказки, лексичні ідіоми, традиційні формули вітань, побажань, запрошень, віншувань, прокльонів, узвичаєні відповіді на певні питання, каламбурні сполуки, крилаті вислови, складені терміни до фразеології [Скрипник 1973, с. 24-72]. В. Жайворонок зазначає, що «прислів'я і приказки є фразеологізовані мовні одиниці, які побутують у мові народу з незапам'ятних часів» [Жайворонок 2007, с. 36], і глибше пізнати етнос, проникнути його духом, зрозуміти душу можна не лише через його художню творчість чи художнє слово його найкращих представників, але й за допомогою слова, фразеологізму, взагалі через його мову як «душу», «серце» народу [Жайворонок 2007, с. 36].

Лінгвісти, які розглядають фразеологію у вузькому значенні (В. Жуков, Л. Авксентьєв, Н. Амосова, Д. Мальцева, В. Мокієнко, С. Ожегов, В. Телія та ін. [Ковшова 2009, с. 6]), визнають за доцільне розглядати вислови нефразеологічного типу, співвідносні з предикативними конструкціями, за межами фразеології. При цьому звертають увагу на те, що пареміологічні одиниці є семіотичними феноменами мови, адже мають подвійну

спрямованість: з одного боку, це знаки системи мови, які виявляють парадигматичні ознаки й мають певну синтаксичну природу, з іншого, – вони є мікротекстами (малими фольклорними жанрами) [Ковшова 2009, с. 9].

Велика кількість досліджуваних праць присвячена порівняльному вивченню фразеології. Деякі лінгвісти зосередилися на перекладі ідіом і проблеми міжмовної еквівалентності. Вони провели дослідження, основані на трьох германських мовах (англійської, німецької та шведської). Інші проводили дослідження, пов'язані з порівнянням фразеологічних одиниць української та іноземних мов.

Дослідники в області фразеології погоджуються з тим, що активне обговорення семантичних властивостей компонентів фразеологічних одиниць призвело до двох спочатку крайніх точок зору. Деякі дослідники вважають, що фразеологічні компоненти не мають нічого семантичного спільного зі словами, а просто мають відмінні характеристики. Інші дотримуються точки зору, що фразеологічні компоненти не мають істотних смислових відмінностей від слів.

Серед українських фразеологічних праць цього періоду варто зазначити дослідження Л. Селівестрової та М. Шклярської, які зосереджують увагу на проблемах методики засвоєння фразеологізмів в іншомовній аудиторії. Г. Кузь та Н. Ядловська акцентують увагу на проблемах семантизування та засвоєння фразеологізмів в підручниках [Кузь 2016].

Філолог Л. Скрипник [Скрипник 1973, с. 43] спирається на генетичну класифікацію лінгвіста Л. Булаховського та беручи за основу широке трактування фразеології, розглядає різні групи фразеологічного фонду української мови. За структурою вона виокремлює лексичні ідіоми (фразеологізми, організовані за моделлю словосполучення, які співвідносяться з окремим словом і функціонують у ролі члена речення (укр. *стріляний горобець, упасти в око*) і ФО (фрази, що мають організацію простих і складних речень) [Скрипник 1973, с. 23, с. 280,]. Дотичні пролеми розглянуто і в інших працях.

Можна виділити наступні характерні риси фразеологізмів: ідіоматичність; дослівна неперекладність на інші мови; наявність компонентів з утраченим лексичним значенням або із застарілою граматичною формою; невмотивованість значення; незмінність граматичної форми; синтаксична немодельованість; відсутність варіантності; неможливість вставити в середину виразу якесь слово [Алефіренко 2010, с. 292-293].

Отже, фразеологія була та залишається актуальною і перспективною проблемою для дослідження багатьох українських та іноземних вчених-лінгвістів.

У дослідженні спираємося на таке визначення фразеологізму: стійкі вислови що мають незмінну схему побудови, фіксований порядок слів, характеризуються наявністю чітко визначених граматичних форм повнозначних слів або заповненістю службовими словами, водночас можливістю різного лексичного наповнення в межах заданої схеми [Домашнєв 1990, с. 327]. Нижче розглянемо критерії класифікації англійських фразеологізмів.

1.2 Критерії класифікації фразеологізмів

Однією з головних проблем у вивченні фразеології є класифікація фразеологічних одиниць. Існує велика кількість різноманітних підходів щодо класифікації фразеологічних одиниць на підставі різних критеріїв. Через те, що англійська мова багата фразеологізмами, багато вчених приділяють увагу щодо їх класифікації.

Лінгвісти поділяють ФО за наступними критеріями: семантична класифікація (Ш. Баллі, В. Виноградов), структурно-семантична класифікація

(О. Кунін), класифікація за контекстом (Н. Амосова), структурна класифікація (М. Шанський) [Баллі 2001, с. 63].

Ш. Баллі побудував класифікацію, спираючись на ступені стійкості: поєднання, в яких є свобода угруповання компонентів (фразеологічні групи), і поєднання, позбавлені такої свободи (фразеологічні єдності). Науковець лише схематично окреслив ці групи, але не дав їх більш докладного опису [Баллі 2001, с. 53].

В. В. Виноградов переробив класифікацію Ш. Баллі, розробивши три типи фразеологічних зворотів: фразеологічні єдності, фразеологічні зрощення та фразеологічні сполучення. Цю класифікацію заведено вважати традиційною. Праці В. В. Виноградова мали величезний вплив на теорію фразеології, оскільки його праці заповнили прогалину, яка утворилася через недостатнє вивчення семантики фразеологічних одиниць [Виноградов 1977, с. 118].

На думку В. Виноградова, головним принципом семантичної класифікації є ступінь мотивації (ідіоматичність), тобто зв'язок, який існує між значенням цілого фразеологізму і значенням його компонентів. Ступінь мотивації пов'язана з жорсткістю, єдністю і семантичною неподільністю виразів. В. Виноградов поділяє фразеологізми на фразеологічні сполучення і єдності.

Розглянемо далі детально класифікацію, яку він запропонував.

Фразеологічні сполучення – це такі стійкі мовні звороти, які характеризуються певною самостійністю складових частин [Андрєєва 1980, с. 25-26]. Наприклад, англ. *come out on top* «здобути перемогу». Інші класифікації позначуються термінами «фразеологічні комбінації» чи «фразеологічні колокації» − конструкції або вирази, в яких один з компонентів має зв'язане значення, тоді як інше слово має зовсім чітке незалежне значення. Це означає, що фразеологічні сполучення містять один компонент, який використовується в прямому сенсі, а інший – в переносному. Наприклад, фразеологічна одиниця англ. *break the law*

«порушити закон», *make a mistake* «робити помилку» або *do exercises* «робити вправи» [Алефіренко 2010, с. 105], англ. *to make an attempt* "*to try*", *to make hast* "*to hurry*", *to offer an* apology *"to beg one's pardon*" [Кунін 2005, с. 5].

Фразеологічні зрощення (злиття) – це абсолютно неподільні вирази, значення яких неможливо визначити за значеннями окремих одиниць. Цю категорію також позначають терміном «ідіоми». Наприклад, англ. t*o ran away* «накивати п'ятами», *to kiss the hare's foot* «спізнюватися» − семантично неподільні одиниці. На їхнє загальне значення не впливають окремі складники. Наприклад, фразеологічна одиниця англ. r*ain cats and dogs* "дуже сильний дощ". Цей тип одиниць також називають ідіомами. Фразеологічні зрощення мають вищу ступінь злиття складників. На значення злиття ніколи не впливають значення їх компонентів, які повністю пов'язані смислом цілого, яке виражається максимально емоційно й експресивно. Наприклад, англ. *once in a blue moon* "*very rarely", to cry for th emoon "to demand unreal", under the rose "soquietly"* [Алефіренко 2010, с. 103].

Фразеологічні єдності – це теж стійкі словосполучення, семантично неподільні і цілісні значення [Андрєєва 1980, с. 27-29]. Наприклад, англ. *baker's dozen* – чортова дюжина; *one's place in the sun* «місце під сонцем». У фразеологічних єдностях значення цілого фразеологізма засноване на значеннях його компонентів, сполучення яких є результатом образно-метафоричного переосмислення словосполучень. Проте фразеологічні єдності можуть характеризуватися смисловою подвійністю. Це означає, що значення *може бути два: переносне і пряме. Наприклад, англ. to come to one's sense "to change one's mind"; to come home "to hit the mark"; to fall into a rage "to get angry"* [Кунін 2005, с. 90].

Класифікація В.В. Виноградова відіграла визначну роль у розробці теоретичних питань щодо фразеології. Ця класифікація глибоко увійшла у фразеологічну науку, дістала широке визнання і стала придатною не тільки для української мови, на ґрунті якої вона була створена, а й для інших мов.

Нижче розглянемо класифікацію фразеологічних одиниць, яка належить А. Куніну. Він поділяє ФО за формальними, семантичними, стилістичними, функціональними та ознаками побуду. Формальна ознака означає роздільну оформленість; наявність у фразеологічній одиниці двох або більше лексем; фразеологічні одиниці зазвичай побудовані за моделлю словосполучення). Семантична ознака фразеологізмів приділяє увагу їх ідіоматичності. Ознака побуту зводиться до стійкості, що передбачає обсяг інваріантності та відтворюваністю у вигляді, тому що вони є стійкими одиницями. Функціональні ознаки розглядаються як комунікативні та номінальні. Остання ознака, стилістична, виявляє експресивність [Кунін 2005, с. 9].

Наступна класифікація, запропонована А. Смирницьким [Смирницький 1952, с. 45], стосується функційного критерія. Цей підхід припускає, що фразеологічні одиниці можна визначити як невмотивовані групи слів, які функціонують як еквіваленти слів. Аспект ідіоматичності передбачає розгляд смислової нероздільності і граматичну неподільність. А. Смирницький поділяє ФО на фразеологічні одиниці та ідіоми [Смирницький 1952, с. 21]. Фразеологічні одиниці – це стилістично нейтральні поєднання, позбавлені метафоричності.

Необхідно відзначити, що термін «фразеологічна одиниця» у такого вченого, як А. Смирницького відрізняється від загальноприйнятого розуміння. До фразеологічних одиниць дослідник відносить обороти типу англ. g*et up, fall in love* тощо [Смирницький 1956, с. 20].

Головною рисою ідіом є яскраве стилістичне забарвлення та віддаленість від звичайного нейтрального стилю, наприклад, англ. *take the bull by the horns* – діяти рішуче, брати бика за роги; *dead as a door nail* – без ознак життя, мертвий. Таким чином, за А. Смирницьким ідіомами є одиниці, які в класифікації В. В. Виноградова називаються фразеологічними зрощеннями і фразеологічні єдності, а фразеологічні вирази за лінгвістом А. Смирницьким відповідають фразеологічним одиницям В. В. Виноградова [Виноградов 1977, с. 68].

Окремі дослідники визначають ідіому як фразеологічну одиницю, інші не відносять ідіоми до фразеологізмів [Білоноженко 2003, с. 54]. Головною характеристикою ідіоми вважають її неоднозначність. Ідіоми відрізняються більш деформованим, скороченим складом, наприклад, англ. *open the ball* «виявляти ініціативу». Зазначимо, що вилучення ідіом з розряду фразеологізмів науковці залишили необґрунтованим.

Б. Ларін розробив класифікацію фразеологізмів за історичною еволюцією семантики усталених словесних сполук. Ця класифікація дає змогу простежити етапи розвитку і трансформацію первісних вихідних словосполучень [Ларін 1956, с. 464]. До змінних словосполучень належать вирази з мінімальним ступенем вираження ідіоматичності, наприклад, *win on points* «перемагати за кількістю балів» [Eiselen 2016, p. 274]. У метафоричних словосполученнях чітко прослідковується стереотипність, традиційність та метафоричне переосмислення, відхід від початкового значення [Андрєєва 1980, с. 200-225], наприклад, англ. *a knock-out argument* «серйозний аргумент».

Варто також приділити увагу прислів'ям, приказками та крилатим висловам, адже вони теж належать до фразеології. Прислів'я – це короткий народний вислів повчального змісту зі структурою речення, однією *з* найхарактерніших ознак прислів'я є їхня синтаксична завершеність (укр. *доки сонце зійде, роса очі виїсть, під лежачий камінь вода не тече, скрипливе дерево довго живе)* [Скрипник 1973, с. 25].

Приказка – це стійкий образний вислів лаконічної будови також повчального змісту, що має певну недомовленість, може співвідноситись зі словосполученням чи реченням (укр. *не мала баба клопоту, очі на мокрому місці, далеко куцому до зайця, говори до гори, як кіт наплакав*) [Скрипник 1973, с. 28].

Крилаті вислови – це влучні звороти, слова або фрази видатних осіб, які, на відміну від попередніх фразем, що мають анонімне авторство, не поривають зв'язків зі своїм першоджерелом (укр. «*Слово, чому ти не тверда*

кри́ця?» (Леся Українка), «*нове життя нового прагне слова*» (Максим Рильський) [Русанівський 2007].

Також ФО можна класифікувати за кількістю і смисловим значенням складових їх частин: одновершинні одиниці, які мають одну важливу складову; двовершинні, які мають дві або більше значущих складових [Андреева 1976, с.120].

У традиційному функційному підході до класифікації фразеологізмів розрізняють такі типи:

– дієслівний еквівалент (укр. *бігти, рятуючи своє життя*);

– іменниковий еквівалент (укр. *тяганина; собаче життя*);

– еквівалент прикметника (рос. *в целости и сохранности*);

– еквівалент прислівника (укр. *всіма правдами і неправдами*);

– еквіваленти вигуків (укр. *добре горе*! *добру небо*!) [Алефіренко 1987]

Ще один підхід до класифікації фразеологізмів – контекстний [Амосова 1956, с. 201]. Фразеологізми це компоненти, які мають повністю фіксований контекст. Фіксований контекст характеризується особливою та стійкою послідовністю певних лексичних компонентів, які мають певне унікальне відношення один до одного. Одиниці фіксованого контексту поділяються на фраземи та ідіоми. У фраземах один компонент має фразеологічне пов'язане значення, інший служить визначальним контекстом (англ. *small talk, small hours, small change, black frost, white lie*) [Амосова 1956 с. 204]. В ідіомах нове значення створюється цілим, хоча кожен елемент може мати своє первісне значення, ослаблене або навіть повністю втрачене: в останній момент (англ. *for the birds, white elephant, money for old rope*) [Амосова 1956, с. 201].

Отже, в сучасній лінгвістиці відсутня єдність думок щодо критеріїв типології фразеологізмів. Очевидно, це можна пояснити різноманіттям структури й багатством семантики фразеології, її динамічністю й поліфункційністю.

1. 3 Фразеологія як носій культурної інформації

Фразеологізмам властиві як універсальні ознаки, так і специфічні. Специфіка фразеологізмів визначається їх культуроємністю, тобто здатністю накопичувати й зберігати інформацію про досвід носіїв культури і мови. Будь-яка мова має стійкі словосполучення, що називаються фразеологізмами та які вживані серед носіїв мови у повсякденному житті. Саме ці лінгвістичні засоби здатні передати дух та красу мови, що була створена народом за період багатьох років для комунікації в усній формі або писемній.

Лінгвокультурологічний аналіз фразеології спрямований на встановлення культурно маркованих сигналів у фразеологічних одиницях, виявлення та дослідження їхнього співвідношення та зв'язку з культурою, а також розробку типології культурних кодів у зіставному аспекті. В основу лінгвокультурологічного напряму була запроваджена ідея взаємозв'язку мови і культури, в якій переплітаються різні теорії, пов'язані з питаннями взаємодії мови і культури [Барт 1994, с. 54].

Без сумніву, мова нації та її культура становлять одне ціле, бо мають тісний взаємозв'язок. Розвиток культури починається із розвитку мови, тому мова і культура взаємопов'язані. Твердження, що культурні процеси впливають на мову, а мова на культуру, є загальновизнаним. Формування людини як особистості з високим інтелектуальним рівнем неможливе без досконалого володіння мовою.

Спираючись на думку В. Маслової, лінгвокультурологія сконцентрована на дослідженні мови і культутри: мова транслює культурну інформацію, культурні настанови [Маслова 2004, с. 36]. М. Алефіренко вважає, що сучасна лінгвокультурологія вивчає наступні способи і засоби представлення в мові об'єктів культури, особливості представлення в мові менталітету того

чи іншого народу, закономірності відображення в семантиці мовних одиниць ціннісносмислових категорій культури [Алефіренко 2009, с. 29].

В. Телія вважає дослідження й опис взаємодії мови і культури в діапазоні сучасної культурно-національної самосвідомості одним з ключових в лінгвокультурологічному напрямі. Відповідно, лінгвокультурологічний напрям у фразеології фокусує увагу на дослідженні взаємодії мови і культури крізь призму культурно-національної свідомості та її фразеологічної презентації [Телія 1999, с. 16].

Отже, фразеологізми можна розглядати як тексти, що зберігають культурну інформацію [Маслова 2004, с. 75]. Її можна отримати з внутрішньої форми ФО, тому що в ній містяться «сліди» культури – елементи міфології, звичаїв, традицій, відображенння історичних подій й елементів матеріальної та нематеріальної культури [Маслова 2004, с. 75].

Закономірно, що фразеологізми стали об'єктом дослідження у лінгвокультурології, адже – вони є особливими вербальними знаками, які наділені «культурною пам'яттю». Складники культури виявляються в мові через аналіз внутрішньої форми ідіом і стійких словосполучень.

Н. Брагіна вважажє, що завдання лінгвокультурологічного аналізу повністю полягає у можливості визначити умови формування культурного конструкта на фразеологічному матеріалі і коментар фразеологічних одиниць як інтертекстів, що сформувалися під впливом різних типів дискурсу – літературного, релігійного тощо [Брагина 1999, с. 133].

Фразеологічний фонд мови є одним із основних предметів вивчення в лінгвокультурології, оскільки фразеологічні сполучення при вивченнідіалектично розрізних мов є важливим стилістичним засобом і відіграють велику роль при пізнанні її культури, менталітету певного народу та традицій. І саме це пізнання культури через мову відбувається за допомогою лінгвокультурологічного підходу. Даний підхід зводиться до вивчення фразеології на матеріалі піддослідної мови і завдяки цьому увага

зосереджується на семантичних особливостях фразеологізмів [Шовкович 2020, с. 385].

Приділяючи увагу дослідженню ФО у руслі лінгвокультурологічного напряму, основне завдання є виявлення механізмів поєднання у фразеологічному знакові власне мовної і культурної семантики, адже фразеологізми як мовні знаки зароджуються на зв'язку мови і культури. При цьому культуру розглядаємо широкому та вузькому сенсі.

У широкому сенсі, фразеологія являє собою семіотичну систему, в якій синтезуються знаки і смисли [Ковшова 2009, с. 241]. В вузькому сенсі вона розглядається як культурний смисл, або ціннісний зміст, що твориться людиною у процесі світорозуміння, та як систему різних кодів, тобто вторинних знакових систем, в яких використовуються різні матеріальні й формальні засоби для позначення культурних смислів [Березович 2009, с. 25].

Ціннісний зміст, продукований в культурі й кодований різними засобами, в цілому складає картину світу, що розкриває світогляд певного соціуму. Знаки для втілення своїх смислів «культура запозичує в природі, у зовнішньому й внутрішньому світі людини» [Брагина 1999, с. 131].

Мова та культура є взаємопов'язані: мова відображає культуру народу, бо вона є ознакою нації, а тоді культура безпосередньо впливає на мову і, зокрема, на фразеологію. Як зазначає Т. Терещенко, визнаючи існування зв'язку мови і культури, дослідники звертаються до лексичного та фразеологічного рівня мови, одиниці якого безпосередньо реагують на зміни в усіх сферах людської діяльності. Вчені відзначають, що особливі культурно-специфічні значення слів відображають не тільки спосіб життя, характерний для мовного колективу, але й спосіб мислення [Терещенко 2008, с. 218]. І саме системи потять різних мов покладено в основу семантичних систем.Вони формують свідомість представників тієї або іншої лінгвокультурної спільноти.

Вчені одноголосно стверджують, що незважаючи на універсалії, в житті кожного народу є властиві тільки йому специфічні реалії культури, побуту,

середовища, яким в іншій культурі (і понятійній системі) відповідають повні або часткові пропуски. Всі ці реалії знаходять віддзеркалення у мові, перш за все, у вигляді мовних позначень даних специфічних елементів цивілізації, що несуть культурний відбиток (у національних словесних образах).

Підсумовуючи, зазначимо, що мова та культура тісно взаємопов'язані й впливають одне на одне. Лінгвокультурологічний напрям у фразеології ставить на перше місце питання взаємодії фразеологічного складу мови і культури, досліджує співвідношення у фразеологізмах як мовних знаках власне мовної і культурної семантики.

РОЗДІЛ 2
ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ, СЕМАНТИКИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ ПІВДЕННОАФРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2. 1 Соціолінгвістичний аспект розвитку англійської мови в Південній Африці

Сьогодні англійська мова поширена у різних регіонах світу. Вона є офіційноюмовоюбагатьох країн, зокрема Південної Африканської Республіки (ПАР). Англійська – колишня колоніальна мова, набула статус офіційної сьогоднії є необхідною як для спілкування та зовнішньополітичних контактів [Хохлова 2005, с. 27].

Розвиток англійської мови в Південній Африці тісно пов’язан з історією африканської культури, історією розвитку самобутніх місцевих мов, побуту і життя африканських народів.

Африка – поліетнічний, полікульттурний і полілінгвальний регіон світу, де функціонує приблизно 1140 мов [Давидсон 2000, с. 9]. Здебільшого африканські країни мають декілька офіційних мов, тому що зазвичай в країнах не існує загальнонаціональної мови для спілкування чи здійснення мовної політики, яка б сприяла створенню такої мови. Ця ситуація симулювала проникнення і зміцнення колишніх колоніальних мов (англійської, французької та португальської) в якості офіційних засобів комунікації у сферах освіти, бізнесу і торгівлі, дипломатії в африканських країнах.

Біля 45 % населення Південної Африки володіють англійською мовою, проте більшість населення розмоляє африканськими мовами (зулу, хоса,

тсвана або венда, як рідна мова) [Андреева 1980, с. 55]. Кількість населення, якеволодіє англійською мовою, постійно зростає [Андреева 1980, с. 57].

Англійська мова – пріоритетний засіб міжкультурного спілкування завдяки дії різноманітних чинників. По-перше, вона є глобальною лінгва франка, а по-друге, африканське населення вимушене було опановувати мову соціально домінітної, впливової групи. Подібна ситуація склалася і в інших регіонах розповсюдження англійської мови (Нігерії та Індії).

Без знання англійської мови місцеві народи мали незначні шанси на соціальний та економічний розвиток. До початку XX століття англійська мова стала необхідною в житті багатьох чорношкірих південноафриканців. Проте освітні послуги для них були мінімальними [Андреева 1980, с. 57]. У 1976 р. відбулися протести з приводу мовних питань. Освітня політика зазнала незначних змін, які виявилися малоефективними [Buthelezs 1995, p. 250].

Впродовж багатьох десятиліть більшість викладачів англійської мови у південноафриканських школах були носіями англійської мови, але не володіли місцевими мовами [Buthelezs 1995, p. 250], що, очевидно, знижувало ступінь взаєморозуміння між учнями та викладачами й ускладнювало комунікацію.

Довгострокові наслідки недофінансування освіти, некомпетентності вчителів у поєднанні з обмеженим контактом з носіями англійської мови призвели до того, що характерні моделі вимови та синтаксису закріпилися як норми розмовного рівня, що призвело до зниження рівня зрозумілості [Buthelezs 1995, p. 250]. Ситуація стрімко погіршилася з запровадженням апартеїду в 1948 р. Закон про освіту банту (1953 р.) фактично позбавив місцеві народи можливості вивчати якісну анлійську мову [Давыдов, Смоленская 1985, с. 100].

Все ж необхідність володіння англійською мовою чітко усвідомлювалася: саме в цього бачили головний шлях до соціально-економічного прогресу. Рівень компетенції володіння англійською мовою не

дозволяв місцевим мешканцям, які застосовували так званий *black English*, розрізняти девіації від нормованого мовлення носіїв англійської мови в ПАР (*white English*). Цей та інші чинники спричинили до низької оцінки форми англійської мови *Black English* як нижчої за нормовану, «неправильну» версію британської англійської.

Сьогодні ПАР залишається поліетнічним і багатомовним регіоном. Чинна Конституція 1994 р. визнає 11 офіційних мов, а саме: англійську, африкаанс і дев'ять основних африканських мов (включаючи ісізулу, ісіксоса, сетсвана і сесото), а також додаткові «мови громад і релігійних мов» (хой-сан, телегу, хінді, португальська, іврит та арабська мова) [Кошевая 1980, с. 264].

Значне увагу приділено питанню підтримки мов корінних народів, на основі яких відбуваються запозичення, приділяється з боку Південноафриканського департаменту спорту, мистецтва та культури, який фінансує різноманітні проекти в області технології людської мови, з метою того, щоб мови корінних народів країни залишались життєздатними способами комунікації в цифрову епоху, а також використовуються мовні технології, щоб зробити інформацію доступною для користувачів рідною мовою. Як вказує Р. Айзен, «проекти, фінансовані за участі зазначеного департаменту, зазвичай орієнтується на десять офіційних мов, оскільки <…> на цій мові доступна велика кількість різних ресурсів» [Айзен 2000, с. 689].

Рівень компетенції володіння англійською мовою постійно зростає, оскільки вона залишається найефективнішим засобом міжетнічного спілкування. Англійська мова ПАР також неоднорідна, а існує як складна система варіантів. Систематизація матеріалів авторитетних праць [Авраменко 2021; Evans 2015; McCormik 2004; Mestrie 2011; Race, Ethnicit 2014; Soudien 2009; Vahed 2000; Weedon 2004], присвячених вивченню особливостей розвитку англійської мови в ПАР (АПАР), дозволяє зробити такі узагальнення:

– південно-африканське суспільство характеризується культурною та мовною негомогенністю, яка віддзеркалюється на різних рівнях англійської мови, зокрема лексичному (прямі і непрямі запозичення, калькування, англоосновні позначення реалій місцевих культур тощо);

– АПАР взаємодіє з автохтонними та привнесеними мовами на території ПАР, оскількибільшість членів суспільства є багатомовними і послуговуються принаймні трьома мовами;

– АПАР розвивалася в умовах природного, перманентного і безпосереднього контактування різних за типологією, генетичною приналежністю та споконвічною територією розповсюдження мов (африкаанс – дивергенція від середньонідерландської мови, автохтонні мови Африки, дравідійські та індоєвропейські мови Індії, інші мови-мігранти);

– полікомпонентність соціолінгвістичної ситуації в ПАР зумовила негомогенність АПАР (*South African English*), якиц представляє собою систему функційних різновидів – англійська мова білошкірого населення (*White English)*, англійська мова кольорового населення (*Coloured English)*, англійська мова іммігрантів з Індії (*Indian English)*, варіанти англійської мови чорношкірого населення ПАР, *(Black Englishes*);

– варіанти АПАР мають різнийстатус; англійська мова білошкірого населенняуживається як перша мова або як друга поряд з африкаанс як першою; англійська мова кольорового населення застосовуєтьсяу групах мішаного расового походження і функціонує як перша та друга поряд з африкаанс; англійська мова іммігрантів з Індіїє нативізованимваріантом, яким розмовляють нащадки іммігрантів з Індії і функціонує як друга мова та як перша мова внаслідок мовного зсуву; англійська мова чорношкірого населення уживається як друга носіями автохтонних африканських мов;

– спілкування за допомогою АПАР здебільшого відбувається на міжкультурному рівні спілкування; АПАР домінує у функції лінгва франка.

Зазначені та інші чинники вплинули на особливості самоідентифікації різних верств населення ПАР як гібридного типу ідентичності (*Rainbow Nation, single South African nation, a new multiracial South Africa, new identity*).

Отже, незважаючи на те, що в Південній Африці функціонує декілька офіційних мов, а багатомовність закріплена в конституції, АПАР домінує у функції лінгва франка (засобу міжкультурного, міжетнічного спілкування), що вивявляється у пріоритетності її застосування в різних сферах комунікації – політичній, урядовій, ЗМІ та бізнесі.

2.2 Чинники формування південноафриканської фразеології

Визначити походження окремого фразеологізму чи чинників, що сприяли зародженню, формуванню й розвитку фразеології певної мови, можна не завжди. Вплинути на її формування може як одна людина, так і група або цілий народ.

Чинники формування фразеологізмів, якщо розглядати їх в широкому сенсі, це абсолютно все: політика й економіка, форма держави, історія, церква, філософія, культура народу тощо.

Фразеологізми, які мешканці Південної Африки використовують сьогодні, формувались протягом тривалого часу та їх виникнення зумовлюється історичними чинниками. АПАР має тривалу і складну історію, бо на території держави у різний час з’являлись різні народи й культури, співіснували один з одним. Наприклад, за свідченнями історичних джерел, бушмени існували тут мінімум 25 000 років тому, а народи банту – мінімум 1500 років назад [Луцков 1997, с. 75].

В аспекті досліджуваної теми окремої уваги заслуговує момент появи та розвитку англійської мови на теренах Південної Африки. Як зазначають науковці, англійська мова в Південній Африці бере свій початок з прибуття

британців на мис Доброї Надії в 1795 р. Запровадили її спершу солдати і адміністратори, а вже згодом християнські місіонери, поселенці, шахтарі і здобувачі діамантів [Ляшук 2018, с. 62].

Еволюція будь-якої мови, зокрема АПАР, визначається цілим комплексом внутрішньомовних процесів та екстралінгвістичних чинників, завдяки яким формується унікальність національної мовної свідомості етносу.

Екстралінгвістичними чинниками виступають мовні контакти, які є каталізатором основних тенденцій мовного розвитку. Мовні контакти стимулюють взаємодію структур з певними особливостями внутрішньої організації та функціональними зв'язками з середовищем – природою і суспільством. Контактування мов – це осмислення, переосмислення і концептуалізація параметрів навколишнього середовища [Яковлев 1987, с. 150].

Все це віддзеркалено у фразеологічних одиницях, до структури яких входять:

– започиченя з різних автохтонних мов ПАР, наприклад, кальки з зулу та хоса (*go well, stay well "hello!", monkey's wedding "simultaneous sunshine and rain" to throw the bones "to divine");*

– започиченя *з африкаанс, наприклад, кальки go well, stay well "hello!", monkey's wedding"simultaneous sunshine and rain" to throw the bones "to divine", to hold thumbs "to crossone's fingers", to suck one's thumb "to make something up";*

– найменування реалій культур, які свівіснують на території ПАР і зваємодіють, наприклад, *hungel belt* «голодний пояс» зі шкіри, яким представники койсанської раси перетягують собі живіт, щоб заглушити муки голоду; *Springbok Scout "from 1961 the name given to a Queen'sScout*".

Позиція та роль англійської мови з самого початку були зумовлені глибоко політичними чинниками. Англійська була мовою влади в XIX

столітті, а також нав'язувалась як офіційна мова для Капської колонії замість нідерландської.

Це викликало величезне невдоволення громадян голландського походження, що згодом лише підсилювалось, в тому числі й у період Південноафриканської війни (1899-1901 рр.) [Конституція Південної Африки].

Націоналісти-африканери XX століття пропагували мову африкаанс як центральну. Це зумовило, що під час функціонування Національної партії (1948-1994 рр.) англійська була замінена на африкаанс для використання урядом, поліцією, політиками та державними службовцями [Барнс 2005, с. 340].

При цьому англійська мова продовжувала здійснювати величезний вплив на бізнес та вищу освіту. Вона залишалась мовою Африканського національного конгресу та інших визвольних рухів. Ці політичні процеси позначилися на формуванні фразеологічних одиниць.

Наприклад: *Afrika sign, Afrika salute "the African National Congress salute of a clenched fist with raised thumb", black,gold and green "the colours of the African National Congress, used allusively of that organization or of its members*".

Спадщина апартеїду з такими законами, як «Закон про групові території», забороняла різним расовим групам жити в тих самих районах. Це свідчить про те, що різновиди англійської мови розвивалися більш-менш за расовими ознаками.

Численні фразеологізми пов'язані з періодом расової нерівності й апартеїду в ПАР. Наприклад: *beach apartheid, big apartheid, grand apartheid, klein apartheid, small apartheid, petty apartheid* "any system, policy, or action which segregates people, whether based on caste, religion, gender, class, or any other social category; to blame apartheid for every misfortune".

АПАР «еволюціонує у складних умовах етнокультурної мозаїчності, постійно зазнає суттєвого впливу з боку інших лінгвокультур» [Ройзензон 1977, с. 101]. Як слушно зауважує О. Авраменко, АПАР є «відкритим для

інновацій, гнучким та здатним ефективно адаптувати елементи зовнішнього впливу. Запозичення є позначеннями різних релігійних, політичних, природних, економічних, соціальних явищ [Авраменко 2021, с. 120].

Окрім лексичних запозичень із мов банту, виявлено етимологічні гібриди, повторні запозичення, кальки. Хоча бантуїзми й виявляють високий ступінь асиміляції в системі англійської мови, зафіксовано факти ускладнення адаптації граматичного аспекту окремих іменників, які спадкують споконвічні моделі маркування множини.

У нативізованих варіантах англійської мови, які вживаються як перша чи друга мова, запозичення з мов банту представлені як специфічними для цих варіантів одиницями, так і тими, що належать до спільного фонду декількох варіантів, серед іншого й WSAE» [Скрипник 1973, с. 124].

Відповідно до цього, можна умовно констатувати, що як і запозичення, які безпосередньо впливають на підвенноафриканську англійську мову (та фразеологію), так і фразеологізми є віддзеркаленням релігійних, політичних, соціальних явищ. Наприклад: *first tier "central or national government", second tier "regional government", third tier "local government"; Immorality Act "the law which prohibited sexual relations between a white person and a member of any of the other officially-defined racial groups".*

Багатство народної мудрості і культури вплинуло на розвиток фразеології і паремії АПАР. Наприклад, прислів'я виступають каталізаторами знання, мудрості, філософії, етики та моралі; вони є «соціальним способом спілкування» усних суспільств. Вони являють собою «не лише відображення життя, але й частину життя».

Так, з культури нгуні зпоширилося прислів'я *motho ke motho ka motho yo mongwe,* що дослідвно означає «алюдина є людиною через інших». Поділяємо думку А. Куза про те, що «активне фразеотворення є незаперечним свідченням багатого духовного світу народу [Кузь 2016, с. 12]. Це той неоціненний скарб, який переходить з покоління в покоління, з одного боку, пов'язуючи їх між собою, з іншого – відбиваючи дух епохи.

Одночасно й пошук способу фразеологічного опрацювання та дослідження природи цих мовних одиниць вторинної номінації стає важливим чинником пізнання духу народу» [Кузь 2016, с. 12]. Прислів'я у таких мовах, як коса та зулузберігають африканські традиції [Walters 2020, p. 3-4].

Отже, на формування фразеологічної системи АПАР вплинули екстралінгвальні та лінгвіальні чинники, які діяли сукупно в напрямку збачачення лексики АПАР шляхом інтеграції лінгвальних та культурних компонентів різних етносів, а також створення інновацій на позначення реалій життя гібридного за своїм складом і походженням англійськомовного соціуму.

2.3 Структурно-семантичні особливості південноафриканської фразеології

Своєрідність фразеології південноафриканського варіанту англійської мови зумовлена унікальним мультикультурним і багаторасовим складом південноафриканського суспільства [Naicker 2005, p. 65].

З огляду на структуру, найпоширенішими в ПАР є фразеологізми з центральним компонентом, вираженим дієсловом. Це вказує на актуальність для мовців акціональної ознаки [Wakelin 1972, p. 71]. Цей розряд фразеологізмів неоднорідний.

Можна виділити кілька підгруп дієслівних фразеологічних одиниць. Прикладами фразеологізмів цієї групи можуть бути наступні одиниці: *to be the kitten of the track* – бути веселою та комунікабельною особистістю; *to wear a yellow jacket* – заздрити; *to stick a spoon in the roof* – відкинути ноги (евфемізм); *it is the small jackals that ruined th evine yard* – маленькі помилки

призводять до великих бід; *you don't peel your potatoes twice* – на все одна спроба.

Розглянемо детально декілька прикладів, де використовується дієслово як головний компонент. Ідіома *not fit* – не підходить нічого, безнадійно, не добре [Naicker 2005, p. 77]. Ця фраза також пояснюється як "*fit for nothing"*. Однак, остання фраза має більш широке використання, ніж перша. Ця ідіома використовується у випадках, коли людина не має змоги зробити те, що від неї очікують, уникає можливості зробити або постійно не робить цього.

Отже, цей фразеологізм у більшості випадків вживається зневажливо. Окрім цього, він може використовуватись у переносному значенні стосовно ведення домашнього господарства, наприклад, від чоловіка. Жінка може сказати на свого чоловіка, який не допомагає їй в господарстві або в питаннях, що стосуються дітей "w*hat kind husband he is – not fit for anything*!"

Ідіома *to give it a go* означає «спробувати щось, отримувати задоволення від чогось». Зазвичай вона використовується для позначення людей, які вагаються, щоб спробувати щось нове або тому, що це має ризик. Зазвичай це стосується таких типів завдань, коли змушують людину вийти з її зони комфорту або спробувати зробити те, що суперечить її життєвої рутини. Попри це, існує думка, що цей вислів означає перемогу.

Вважається, що фразеологізм позначає ситуацію, коли людина має виклик. Конотація полягає в тому, що це був "*close call*", що означає що суперник намагався досягти перемоги, але врешті-решт це зробив.

Слід зазначити, що дослідники належать до групи індійців, які мають високу мобільність, мають вищу освіту і, отже, схильні до впливу основної «стандартної» англійської мови, включаючи АПАР – це може бути чому їхня інтерпретація дещо відрізнялася від інтерпретації інших.

Іншими компонентами у формуванні фразеологізмів може бути дієслово та прислівник.

Вираз *to come down* означає провалити іспит. Одним з варіантів походження цієї ідіоми можна вважати пріоритет отримання вищої освіти. З

причин нездатності досягти успіхів в освітній системі, розвинулось дуже прискрипливе ставлення до таких людей, які не складають іспити.

Хоча це може здатися лексемою, яка відноситься до дуже конкретної ситуації, цікаво відзначити, що існують інші метафоричні ідіоми, які є чіткими екземплярами тієї ж концептуальної метафори *better is up*. Це *to tension someone up* означає «дисципліну, суворо лаяти, звинувачувати, налагоджувати, ймовірно, на основі військової ідіоми «підтягнути». У цьому випадку відображення стосується дисципліни та послуху, але, як правило, розглядається у позитивному світлі у військових рамках.

Наступним прикладом є ідіома *catch up* – зловити, зрозуміти. Ідіома має декілька варіацій тлумачення. Здебільше, вона використовується метафоризовано «зловити» – зрозуміти. Ця ідіома взагалі використовується в обвинувачульному напрямку.

Наприклад, коли один із співрозмовників пропустив якусь інформацію, або не зрозумів її. Важливим буде зазначити, що схожа ідіома «*catch on*», яка ґрунтується на одному і тому же дієслові, використовується в декілька інших контекстах, та має значення «зрозуміти».

Наступний вираз *to die for*, популярний у багатьох передмістях Йоганнесбурга та Кейптауна. В прямому перекладі він означає «померти за», тобто дуже бажати щось отримати.

Вираз *roc kup* який є популярним серед людей, які мають звичку прибувати кудись без попередження або без запрошення.

Наступною структурою у формування фразеології можна виділити вирази, які містять дієслово та іменник. Прикладами фразеологізмів цієї групи можуть бути наступні одиниці: *the dolls will dance* – буквально: ляльки будуть танцювати. Хоча цей вираз ніби вказує на приємну подію, насправді все навпаки. Цю ідіому використовують, щоб вказати на те, що виник скандал. Наприклад, якщо було виявлено шахрайство і виявилося, що в ньому залучено багато людей, тоді «танцюючі ляльки» відносяться до процесу розслідування, звинувачення, напруженості тощо. Також можна

використовувати його, щоб позначити початок великої сварки або суперечки. *To sleep a hole in the day* «лягти спати дуже пізно»; *what the monkeys tail knows* «те, що знають усі»; *somebody has been hit by a wind mill* «хтось не має розуму».

Вираз *to throw the bones* означає намагання заспокоїтись або заспокоїти когось, давши йому щось дріб'язкове чи незначне або зробивши для нього якусь невелику послугу. Це є як згадка про те, як давати собаці кістку або клаптик від більшої порції їжі. *To hold thumbs* означає тримати великий палець однієї руки іншою, в надії принести удачу, українською «схрестити пальці». *To suck one's thumb* має декілька значень. Перше – щось вигадувати. Друге *I suck my thumb at you* – мені не подобається те, що ти кажеш.

Розглянемо детально один із фразеологізмів, що належить до цієї структури *where there's water, you must go drink,* що означає «скористатися чиєю-небудь слабкістю, щедрістю або безладністю; скористатися ситуацією». Бажання пити тут прирівнюється до бажання чогось. Вода означає те, що виконує бажання. І «акт пити алкогольні напої» означає відавання чуттєвому акту.

Ця ідіома використовується для позначення того, хто перебуває у владній позиції і має вибір, використовувати ситуацію та переваги або навіть маніпулювати кимось через їхню щедрість. Ця сама концептуальна метафора використовувалась для пояснення різноманітних метафор, пов'язаних з водою, тому що вода є універсальною потребою людини.

Можна сказати "*something is boiling*", що означає, що цього багато. Ідіома *my blood is boiling* також можуть бути пов'язані з фізіологією людини та стосуються гніву як рідини, що кипить у закритому контейнері.

Одним з головних компонентів фразеологізмів є іменник. Розглянемо декілька прикладів. *Monkey's wedding* «метеорологічне явище, коли йде дощ, та одночасно світить сонце». Ці умови часто призводять до появи веселки, якщо сонце під досить низьким кутом.

Вислів *bunny chow* це смачна та дешева їжа на ходу. Взагалі, "*bunny chow*" це південноафриканське блюдо швидкого харчування, що складається з вирізаного хліба, наповненого каррі, який зазвичай подається з ложкою.

Вираз *skop, skieten donde* «південноафриканський неформальний бойовик або мелодраматична пригода у фільмі» (буквально означає «брити, стріляти і бити»).

African time означає сприйняття часу, яке призводить до не пунктуальності, тобто не зробити щось або прибути кудись у потрібний час. Вислів *tune grief* – дратувати або турбувати когось. *All jokes on a stick* – аналог*"all jokes aside"* - зазвичай використовується для того, щоб висловити те, що заяву слід сприймати серйозно або буквально. Найчастіше вживається після жартів або жартів, щоб позначити, що розмова набуває більш серйозного оберту. Вислів *the bullet went through the church* використовується, коли хтось шалено закоханий.

Іншим копонентом фразеологізмів може виступати кольор. Слово "*red*" означає гнів та злість. Наприклад, *I was red for him* (що означає «Я був злий на нього»), можна було розглядати як результат підвищення рівня кровотоку, що спричиняє червоний вигляд на обличчі, так само як етимологія ідіоми «гаряче під коміром».

Вислів *to wear a yellow jacket* вони використовують в тому випадку, коли відчувають почуття ревності до своєї другої половинки.

У групі порівняльних дієслівних фразеологічних одиниць із структурою: дієслово, прикметник, іменник, як порівняльний компонент виступає: "*like*", "*as*" [Шинкарук, с. 93].

Прикладами фразеологізмів цієї групи можуть бути наступні одиниці: *To look like a monkey on a stick* «виглядати збентеженим»; *it's a fact like a cow* – аргумент, із яким не варто сперечатись.

Ця модель передає визначально – обставинні відносини, називаючи дію та її якісну характеристику, що включає вказівки на ступінь інтенсивності дії.

Для дієслівних порівнянь характерне вираження найвищого ступеня ознаки, що має гіперболічний характер [Семенець 1981, с. 36].У дієслівних компаративних фраземах перші компоненти використовують у буквальному значенні, інші переосмислені компоненти є інтенсифікаторами чи уточнювачами, семантичними диференціаторами перших компонентів; *the morenaked the jackal, the bigger it stail is* – найбільше вихваляються ті, хто має найменше успіхів.

Англійські колоністи, оселившись біля ПівденноАфриканського Союзу, зустрілися там із новим їм тваринним і рослинним світом, з іншим кліматом і з новими життєвими умовами [Яковлев 1989, с. 134].

Для позначення нових предметів і явищ були потрібні нові слова, які, природно, черпалися з тубільських мов і африкаанс, а в деяких випадках створювалися на основі матеріалу англійської мови.

До запозичень належать назви різних тварин, птахів, риб, комах, назви дерев та різних рослин, а також слова різних семантичних сфер.

Зі слів, запозичених з різних африканських мов, можна навести такі: *impala* – назва різних видів антилопи, *hadehah* – різновид птиці; *fynbo, kokerboom, msara* – назви різних дерев; *karo* – безводне плоскогір'я, *viei* – низина, в яку в дощовий рік збирається вода тощо [Розенталь 1976, с. 46].

Багато фразеологізмів пов'язані з назвами різних видів тварин. Зазначимо, що використовують назви дикіх тварин, такі як мавпа або лев. Наприклад, *to have a monkey up your sleeve* «мавпа вилізе з рукава», ця ідіома використовується, коли розкривається правда про ситуацію чи когось; *like a monkey on a stick* – коли людина виглядає досить збентеженою або засмученою; *scratch a lion's ball with a short stick* – бути зрозумілим або підштовхнути свою удачу, шукати неприємності; *the small jackals that ruin the vine yard* – маленькі помилки викликають великі неприємності; *the mountains gave birth to a mouse* – докласти багато зусиль безрезультатно; *let the baboon uot of sleeve* – аналог ідіом "*let the cat out of the bag" або* "*spill the beans"* – випадково розговорити секрет, проговоритися, ненавмисно

розкрити таємницю; *fetch a baboon from behind the hill* – означає *д*умати чи говорити про проблеми, яких ще не сталося, і таким чином, можливо, зробити їх.

Також в ідіомах використуються і назви домашніх тварин, таких як собаки, коти, корови. Наприклад, *don't shake the chicken* – не перестаратися із виконанням чогось; *talk a dog out of a bush* – вести чудову розмову*; talking a dog out of a bush* – так кажуть про компанію людей, яка викликає дуже приємні та позитивні емоції*; search for a sausage in a dog stable* – шукати те, чого не можеш знайти; *kitten of the track* – так описують комунікабельну і веселу людину на заході; *it's a fact like a cow* – факт, з яким не можна сперечатися; *dog hetge dog hy plant 'nvee ren 'nhoen de rkom op* «думала, що посадить перо, а потім підійде курка», використовується у відповідь, коли хтось каже, що думав, що щось було гарною ідеєю, а виявилося, що це не так.

Ідіома *he is not for the cat* вживається, коли людина напориста і встає заради власних інтересів. Ця ідіома буквально означає, що миша чи птах, коли їх спіймає кіт, зазвичай не мають шансу вижити, і вони безсилі. Так що «не бути для кота» означає, що хтось не безсилий.

Прислів'я *when two dogs fight for a bone, then a third og will take it* означає, що третя сторона зазвичай отримує вигоду, коли дві інші сторони занадто зайняті боротьбою один з одним. Його можна використовувати у тому сенсі, що вони не приділяють занадто багато уваги конкуренції з третьою стороною. Також може бути так, що через боротьбу обидві сторони ослабли, і як така третя сторона (яка спочатку була найслабшою) тепер стала найсильнішою [Сепир 1993, с. 322].

Багато ідіом АПАР орієнтовані на подорожі, кочові чи міграційні переміщення людей. Далі наведемо приклади.

Наприклад, *trek boer* або *trek farmer* – фермер-кочовик; *trekbok* – збірний термін для позначення стада або міграції; або частковий переклад трекбак, спрингбок, який є частиною великого мігруючого стада*; trek fever*

або *trek gees* – неспокій, так кажуть про людину, яка має жагу до подорожей та тугу за відкритими просторами та життям на природі; *trek pad* – заздалегідь встановлений маршрут, яким користуються люди, що ходять у похід на візках; *trek pass* – у сільській місцевості так називають письмовий документ, який надається працівникові при звільненні або від'їзді, що дає йому право шукати іншу роботу; *trek-path* – сільський сервітут; право пасти тварин на приватній землі в дорозі з одного пасовищного району на інший.

Також орієнтуючись на побут, африканці використовують їжу в фразеологізмах. Наприклад: *rub honey around someone's mouth* – залицятися чи намазати когось лестощами; *chase a way fright with a bladde rof peas* – людина, яка боїться або легко лякається; *such a mouth shouldget jam* – вживається, коли хтось говорить щось правдиве або дуже дотепне і різке; *greenbean* – глузлива назва міського поліціянта; *cheese-kop* – з коротко підстриженим волоссям або з голеною головою [Сепир 1993, с. 331].

Багато слів запозичено з мови африкаанс. Серед них можна відмітити назви різних порід антилопи: *vaal, Ribbock*; назви інших тварин: *blaasop* – особливий вид жаби, *fish* – короп; назви рослин: *bosch* – чагарник, щоденно – сосна; назви земельних заходів: *erf* – земельна ділянка (близько 1250 кв. м), *morgen* – земельна ділянка; назви частин ландшафту: *kloof* – ущелина тощо.

Слова утворювалися також шляхом переосмислення вже існуючих англійських слів*: to jump* – красти, *to tramp* – переїхати, переступити, *canteen* – трактир, *camp* – обгороджене місце.

Деякі слова мають розмовне забарвлення та більш відносяться до сленгу: *dash* – подарунок, *debbish* – пенні, *Jimmy* – новачок, *scoff* – їжа, *totrek* – їхати, *sundowrierparty* – вечірка, *trap* – той, хто втручається у чужі справи [Терещенко 2018, с. 217].

Для південноафриканської англійської характерне також вживання застарілих для літературної англійської слів: *where by, there by, there of, wherefore, therefore, therein,* мабуть, тому, що відповідні конструкції є і в мові африкаанс: *waarby, daardene, daarvan, wa*.

Для південноафриканського варіанта характерні пропуски артиклів, прийменників та допоміжних дієслів у реченнях, дуже багато запозичень з того ж африкаансу та з місцевих прислівників, таким чином, ця мова є компелованою, малозрозумілою іноземцю, мовою-гібридом.

Відмінна риса південноафриканської мови – звернення до людини у третій особі: "*If mister lets me, I`ll go home*" («Якщо містер дозволяє, я піду додому») [McArthur 2007, p. 33].

Отже, спираючись на досліджений вище матеріал, можна стверджувати, що вирази АПАР були досить ідіоматичними за своєю природою. Тут були зафіксовані вирази які вважаються ідіомами, сленгові терміни, які вживаються переважно молоддю [Mesthrie 1991, c. 105-120]).

Таким чином, англійська мова в Південній Африці має свої характерні риси та певні мовні норми у вимові, лексиці та побудові речення, що дозволяє її виділити та вважати варіантом літературної англійської мови – South-African English [Smith, p. 19].

У південноафриканського населення можна побачити, яку роль відіграє освіта, адже вона дозволила людям, які колись були найманцями, вийти за межі стану справжнього рабства і стати громадянами, які б займали поважну посаду.

У цьому світлі освіта вважалася пріоритетом, і наступні покоління заохочували навчатися в професійно-орієнтованих сферах або сферах, щоб відповідати робочому місту того часу.

Слід затвердити, що причина, чому більшість південноафриканських індіанців говорять англійською мовою полягає в тому, що вони вписуються не тільки в британську освітню систему, але й у освітню систему Великобританії [Naicker 2009].

Саме з цієї причини нездатність досягти успіху в офіційній освітній системі тягне за собою серйозну стигму, до такої міри, що посилання на «провал» на іспиті є анафемою і приносить ганьбу на всю родину. Про це

говорять пошепки, і лише при примусі це евфемістично називають «спускатися».

У першому випадку відображення стосується дисципліни та послуху, але, як правило, розглядається у позитивному світлі у військових рамках; з останнім можна відобразити це зі зламаним транспортним засобом як джерелом домену, який потрібно виправити, починаючи з домкрата – так само, як девіантну поведінку людини потрібно виправити, починаючи з лайки та визнання, перш ніж буде виправлено фактичне порушення.

Під час аналізу африкандеризмів було виявлено наступні лексико-семантичні угруповання:

– лексико-семантична група позначає звернення до інших людей (*CharrOu "an Indian person"; Bruin Ou "a Coloured person"; Exploding Ou "Muslim Person*" [Клаус 1967, с. 209]);

– лексико-семантична група, що означає гроші (*green* "*10 rand note"*, *choc 20 "rand note", roogie "50 rand note", clipper "100 rand note tom", crown / kroon, clips, pano "money or cash"* [Клаус 1967, с. 210]);

– лексико-семантична група привітання (*aweh/awe* форма привітання *eksê* від *Afrikaans*, означає *"I say*").

– метонімії (*fluff/meat* "*attractive female*") дій, не схвалюваних суспільством (*running a temperature* "*being drunk*");

неологізації, супроводжуваної фонетичним порушенням мови та, відповідно, неправильною орфографією (*babinski/schweet "attractive girl*") [Клаус 1967, с. 1];

– ритмічної синонімії (*cruising for a bruising* "*looking for trouble*");

Отже, ФО складаються з компонентів. Одні компоненти – це ті слова, які будучи складовою частиною фразеологічних одиниць, втрачають своє пряме значення. Інші компоненти в складі фразеологізмів з частково переосмисленим значенням являються словами. Щодо дослідження структури фразеологізмів, центральними компонентами виступають іменник або дієслово. Окрім цього, багато фразеологізмів АПАР пов'язані з різними

видами тварин, птах, рослин, орієнтовані на подорожі та побут африканців. Важливою характеристикою південноафриканської комунікації є широке використання емотивних мовних ресурсів за допомогою алітерації, метафори, метонімії, акронімії.

2.4 Функціонування південноафриканської фразеології

Потреба детального розгляду функціонування фразеологічних одиниць та їх значення в реченні зумовлено тим, що функціонування фразеологічних одиниць у структурі речення, їх роль та характер зв'язків з іншими компонентами відповідних синтаксичних конструкцій аналізувалися на матеріалі АПАР тільки принагідно.

З метою вираження своєї думки людина використовує багато інтонаційних засобів, лексичні, морфологічні та фразеологічні елементи. Фразеологічні одиниці займають будь-яку позицію у структурі речення та вони є досить нелегким утворенням за будовою та за семантикою.

Далі розглянемо одну з важливих функції АПАР – функція передачі зовнішніх та внутрішніх якостей. Ця функція є необхідною для передачі опису, оцінки, стану та виразної характеристики осіб, предметів, явищ. Ця функція виявляється через використання тварин у фразеологічних виразах.

На дослідженні у попередньому підрозділі, ми можемо простежити, що фауна та флора має специфічне відображення в мові та використовується досить часто.

Національна культурна специфіка залежить від того, які уявлення носій мови має про тварину в проєкції на людину, які фрагменти її досвіду були лексично зафіксовані, а також у якій мірі представлені ці фрагменти у

тій чи іншій мові у вигляді цілісних пріоритетів, образів, символів (асоціації та конотації) [Mary 2018, p. 198].

Для більш детального розгляду спираємось на твердження «в основі мовної метафори лежать об’єктивовані асоціативні зв’язки, які відбиваються в конотативних ознаках, що несуть відомості або про буденно-практичний досвід даної мовної спільноти, або про її культурно-історичне значення» [Ройзензон 1976]

Багатозначністю та фразеологічною активністю в АПАР, по-перше, можна виділити назви тих тварин, з якими людина має дуже близькі, щоденні стосунки, а саме домашні тварини (кошки, собаки, корови) та дикі тварини.

У фразеологічних виразах АПАР можемо простежити широке використання назв різних тварин. Використання природи, особливо домашніх тварин, у фразеологічних образах пов'язане з минулими часами, коли людина вважала себе частиною природи, вважала, що тварини теж мають риси, що притаманні людині, такі як вірність, працьовитість, комунікабельність, щирість, хитрість тощо. Тому, впродовж багатьох років, в культурі ПАР також формувалися свої особливі думки та уявлення про представників тваринного світу.

Одна з функцій фразеології – функція синонімічного увиразнення. Використання тварин в АПАР відображають різні аспекти людини, в залежності від її діяльності, емоцій, почуттів, емоційного стану, соціального статусу, зовнішності, стосунків або характера. Доречним буде згадати вислів Я. Автономова «Народ для своїх образів бере здебільшого те, що має перед очима, і те, що вражає якою-небудь своєю властивістю» [Автономов 1992, с. 56].

Багато ідіом АПАР мають позитивний відтінок. Так, про комунікабельну та позитивну людину кажуть *kitten of the track,* про людину, яка вміє вести гарну розмову – *talk a dog out of a bush,* про напористу та цілеспрямовану людину кажуть *he is not for the cat.*

Через те, що тварини є носіями певних якостей можна простежити перенесення найменувань тварин для позначення людей. В АПАР існують ідіоми для відображення не дуже гарних аспектів людини. Про людину, яка виглядає збентеженою кажуть *to look like a monkey on a stick*; про полохливу людину, яка боїться або легко лякається кажуть *chase a way fright with a bladder of peas*; ідіома *such a mouth should get jam* описує людину, яка говорить щось дуже різке.

Можна простежити використання значної кількості тварин у мовній картині АПАР. Фразеологічні одиниці з зоонімами є свого роду маркерами образу життя африканців, який склався у свідомості їх спільноти під впливом багатьох історичних, культурних та соціологічних факторів. Вони містять деяку знакову символіку, пов'язану з сприйняттям образу тварини спільнотою.

Наступна функція фразеологізмів – це емоційно-експресивна. Вона характеризує стан мовця та передає його ставлення до висловлюваного через позитивні або негативні емоції. Передача зорової інформації є результатом сприйняття органами чуття навколишнього світу. Відомо, що близько 90% інформації про світ людина отримує через зорові відчуття та живе споглядання.

Фразеологізми можуть виражати психічний стан людини, її настрої, переживання та почуття (страждання, біль, відчай, пригнічення, смуток, гнів, роздратування, зневага, огида). ФО, які позначають характеристики емоційного стану та відчуттів людини, мають позитивно або негативно забарвлене значення. Яскравим прикладом фразеологізмів АПАР на позначення негативних емоцій є *tune grief* – дратувати або турбувати когось.

Про стан людини, коли вона дуже зла та роздратована, кажуть *blood is boiling.* Цей вислів пов'язаний з фізіологією людини. Як можемо побачити, використання негативізму є досить популярним серед вжитих ФО. Вони впливають на позначення емоційного стану людини, пояснюючи їхню експресивність та емоційну навантаженість.

Емоційні мовні одиниці містять компонент оцінки, що характеризують позитивні чи негативні почуття, описують психічний та емоційний стан людини. За допомогою експресивних мовних одиниць людина може яскравіше показати свої емоції та почуття.

Навіть окремі фразеологізми різних типів досить часто використовуються як один з найважливіших засобів емоційного зображення та експресії. Звичайно, переважають ФО з відчутним емоційно-експресивним, оцінним значенням, а тому все оточення, контекст окремого речення, експресивно фонує [Bailey 1985, p. 10].

Емоційно-експресивна функція легко усвідомлюється при ідентифікації слова й синонімічного фразеологізму. Насичення ж короткого відрізка речення ФО створює враження неперервного стану емоційного збудження.

Також ми можемо простежити використання кольорів у фразеології АПАР. Використання кольорів у фразеологізмах відображає їх експресивну, номінативну, смислозрізнювальну та характеризуючи функції.

Сематичне поле кольорів є засобом передачі чуттєвого сприйняття світу та емоцій, та воно відіграє важливу роль в сприйнятті навколишнього світу. Використання слово-кольору у фразеологічних висловах забарвлене емоційно, воно не просто означає колір, а намагається показати відношення, сприйняття та ставлення людини до чогось.

Використання кольору у фразеологізмах пов’язано з тими чи іншими подіями, явищами в житті мовців. Багато кольорів оточують кожну людину, викликають особливі емоції і відчуття. За допомогою кольору люди говорять про свої переваги, душевний стан та внутрішні відчуття.

Уподобання в кольорах так само характеризують темперамент і настрій щодо майбутньої події. Кольори, як компоненти фразеологізмів показують пріоритети культури та стереотипи суспільства. У фразеологізмі слово-поняття може перетворюватися на слово-образ.

Той факт, що використання кольорів у фразеології показує специфіку світосприйняття африканського народу, є незаперечно вірно. Отже, загалом,

кольори виконують характеризуючу функцію, що описує стан та почуття людей.

Червоний колір є насичений та гарячий, та повністю пов’язан зі станом гніву, злості та агресії. Цей колір часто асоціюється з підвищенням кров'яного тиска або кровотечах, або з людьми, схильних до агресії. Червоний володіє стимулювальним ефектом, що постачає сильну, але грубу енергію. У великих кількостях червоний здатний провокувати гнів, а також лють.

Семантика ФО, які містять назви кольорів, пов’язана з позитивними та негативними емоціями мовців від подій, доброзичливого спілкування, досягнень чи, навпаки, перешкод, соціального, расового антагонізму, зневірення, ненависті тощо. Наприклад, *to be red for smb* «бути злим на когось», *to wear a yellow jacket* «ревнувати».

Багатство барв навколишнього світу відображається у фразеологізмах, зокрема АПАР. Фразеологізми з використанням назв кольору вживаються на позначення різних сторін людської діяльності, негативних або позитивних рис характеру, ставлення людини до інших людей та навколишнього світу тощо. Фразеологізми з використанням кольору становлять деяку плану к АПАР.

Фразеологічні одиниці з використанням кольорів виникають через явища, предмети, що оточують людину кожний день. Отже, використання кольорів у фразеологізмах емоційно забавляють образність в мовленні. Колір допомагає створити яскраві образи або виразити свої емоції.

Наступною функцією фразеологізмів можна виділити евфемістичну. Ця функція полягає в використанні маскувальних та більш приємних слів і висловів, які використовують замість слів, які сприймаються як небажані, неприйнятні, вульгарні, зневажливі, ненормативна лексика. Ці вислови називаються евфімізми [Bailey 1985, p. 10].

Розглянемо евфімізм АПАР *to stick a spoon in the roof,* що означає «померти». Мовці вдаються до евфемізації з метою уникнути згадки про

«смерть». Люди завжди мають погане ставлення до смерті. Поняття «смерть» завжди мало незвіданий, небезпечний та незрозумілий відтінок.

В ПАР, як і в багатьох країнах світу тема смерті також є табуйованою. Тому, щоб уникнути використання слів, які пов'язані зі смертю, з'явилися евфімізми. Найцікавішим є те, що евфемізми не містять в собі трагічності, скорботи та страждання, на відміну від прямого повідомлення про смерть людини.

Ця функція є зручним способом не сказати правду та допомагає замінити грубий, із неприємним емоційним забарвленням, вираз. Отже, ця функція полягає в заміні соціально або психологічно неприйнятних, прямих для суспільства слів та виразів на ті, що мають більш нейтральне значення та можуть полегшити процес передачі інформації у певних сферах людської діяльності.

Наступною функцію фразеологізмів є оцінна. Ця функція передає ставлення автора (позитивне або негативне) до дійсності, предметів та явищ навколо. Фразеологізми викликають у нас певне ставлення до зображуваного, дають йому оцінку – позитивну чи негативну.

Для того, щоб показати, що інформація і цілком ясна та очевидна, та не має потреби її пояснювати або уточнювати, в АПАР існує вираз *it's fact like a cow*.

Навпаки, несхвальне ставлення, осуд, відразу чи зневагу викликають фразеологізми *dog hetge dog hy plant 'n veeren 'nh oen derko mop* використовується у відповідь, коли хтось каже, що думав, що щось було гарною ідеєю, а виявилося поганою. Якщо одна людина каже щось неправдиве, недотепне або різке, інша може сказазати *such a mouth should get jam*.

Емоційні мовні одиниці також містять компонент оцінки, виражають позитивні чи негативні почуття, характеризують психічний стан мовця, передбачаючи існування додаткового стилістичного колориту.

Пізнання людиною об’єктів та явищ відбувається через пошук схожих та відмінних рис з об’єктами та явищами в навколишньому світі. Процес порівняння відображається у мові за допомогою фразеологізмів. За допомогою функції порівняння фразеологічні вислови найбільш яскраво відображають особливості побуту, культури та життя загалом носіїв певної мови, особливості їх мислення та стереотипні уявлення про навколишній світ [Buthelezi 1995, p. 280].

Актуальність порівняльного аспекту системного вивчення фразеології поза сумнівом представляє великий інтерес як для розробки загальної теорії фразеології, так і для вивчення загальних і часткових ознак досліджуваних мов. Однак дослідження всієї системи фразеологізму може бути успішним лише при ретельному вивченні її окремих мікросистем, які характеризуються наявністю загальних і специфічних ознак, властивих усій системі в цілому [Desai 2010, p. 8].

Порівняльна група або порівняльне підрядне речення характеризує якість або дію чи стан через конкретний образ, який унаочнює та показує, як саме відбувається та чи інша дія, як представлена та чи інша якість. Семантична трансформація полягає в тому, що група порівняння разом з компонентом отримує нове значення.

Завдяки високому ступеню експресивності, фразеологічні вирази виконують також функцію створення необхідного колориту. Наступна фраза походить зі сфери метеорології та порівняються зі зміною погоди. M*onkey’s wedding* «весілля для мавп» - використовується для опису періоду часу, коли йде дощ, коли світить сонце.

Фразеологічні одиниці порівняння будуються через використання складнопідрядного речення, друга частина якого починається зі сполучників *as, like, as if*.

При використанні ідіоми *look like a monkey on a stick* людина порівнює збентежену, шоковану або зніяковілу людину з “*monkey on a stick*”. Ще одним

прикладом, де використовується порівняльний сполучник like є вираз *it's a fact like a cow*. Цей вираз означає те, що і так зрозуміло або очевидно.

Мовним вираження світогляду африканського народу вважають порівняння людей з тваринами. Наступне порівняння людини з твариною можна простежити в вислові що існує в АПАР *talking a dog out of a bush*. Цей вираз порівнює собаку, яка має звичку постійно лаяти з комунікабельною людиною, яка любить поговорити. Загалом ця ідіома використовується в гарному сенсі. Вираз *kitten of the track* порівнює кошеня з людиною та описує комунікабельну і веселу людину на заході.

Наступну функцію, яку ми можемо простежити у фразеології Південної Африки – інтенсифікація. Зачастую це невимушені посилення інтенсивності дії, навіть у межах одного речення, що окреслюють зіставлення різних внутрішніх форм і зашифрованих образів. Ця функція допомагає увиразнити конкретну деталь, надати їй яскравих і помітних рис. Градація може утворюватись через використання синонімічних фразеологізмів.

Наприклад, в вислові *where there's water, you must go drink*, що означає «скористатися чиєю-небудь слабкістю, щедрістю або безладністю; скористатися ситуацією», тут бажання пити зіставляється з бажанням чогось.

Для вираження конретної важливої деталі під час розмови вважається вислів *to have a monkey up your sleeve* – «мавпа вилізе з рукава». Ця ідіома підкреслює правду або сховану інформацію про щось або когось, яка ніби схована в рукаві.

Для надання конкретних, яскравих рис ситуації або людини, наприклад, для опису людини яка вихваляється більше, ніж має насправді, вживається фраза *to be more naked the jackal, the bigger it stail is*.

Наступна функція фразеологізмів це функція створення гумору й сатири. Деякі звороти, народившись у гумористичній душі народу, додають мові неповторного, тільки їй властивого колориту.

Ця функція часом зумовлена структурною організацією внутрішньо фразеологічного контексту. Гумор і сатира є зброєю сміху різної тональності

на різних рівнях художнього і соціального осмислення явищ життя. Інколи гумор і сатира переходять одне в одне [Buthelezi 1995, p. 280].

Фразеологізми надають висловленому жартівливого тону, висміюють певні явища дійсності, що часто досягається гіперболізацією характеристик осіб, предметів чи явищ. На лексичному рівні ФО набувають іронічного забарвлення шляхом енантіосемічних перетворень (розвитку в слові значення, протилежного до загального).

Наступні вислови мають іронічний характер: *what the monkeys tail knows* «те, що знають усі»; *the dolls will dance* «влаштувати скандал, посваритися»; *you don't peel your potatoes twice* – на все, що ти робиш є тільки одна спроба, тому ти «не можеш почистити картоплю два рази».

У вислові *search for a sausage in a dog stable "dog stable*" означає місце, де ти не зможеш знайти те, що шукаєш. Ця функція є ефективним способом надати певному вислову або фразі жартівливого тону, висміяти певні риси дійсності. За допомогою цієї функції ми можемо побачити гіперболізацію характеристик осіб, предметів чи явищ.

Дотепне вживання подібних фразеологізмів зумовлене чуттям людини. Ірреальність їх змісту, «поєднане непоєднуване» впливає на весь контекст їх уживання, гумористично його забарвлює.

Функція створення необхідного колориту стосується опису певних подій, які характеризуються певними історичними й соціальними особливостями.

Національно-культурне значення мови включає багато різних соціальних, етнографічних, географічних, історичних відомостей. Окрім цього, вона несе в собі образну та асоціативну інформацію. Національний колорит у фразеологічних висловах мотивується історичним фоном.

Ця функція полягає у відображенні, фіксуванні та передачі з покоління в покоління особливостей, звичаїв, традицій, морального та етичного стану африканського народу. Ці всі аспекти формування менталітету народу ми можемо простежити в їх фразеологізмах.

Так, наприклад, досить багато фразеологічних одиниць африканських мови відображають кочові чи міграційні переміщення людей. До них відносяться наступні ФО: *trek boer* або *trek farmer* – фермер-кочовик; *trekbok* – стадо або міграції*; trek fever* або *trekgee* – людина, яка постійно подорожує; *trekpad* – встановлений маршрут; *trek pass* – у сільській місцевості так називають особий письмовий документ.

Деякі фразеологічні одиниці АПАР відображають історичну спадщину африканського народу, яка пов'язана з расовими нерівностями, наприклад, законами, що забороняли різним расовим групам людей жити в одному й тому ж самому місці.

Далі приведено фразеологізми, що відтворюють в собі цю функцію та пов'язані з періодом расової нерівності в АПАР: *beach apartheid, big apartheid, grand apartheid, klein apartheid, small apartheid, petty apartheid "Any system, policy, or action which segregates people, whether based on caste, religion, gender, class, or any other social category; to blame a partheid for every misfortune".*

Оскільки фразеологізми слугують особливим джерелом знань про культуру народу, важливо звернути увагу на використання їжі в ФО. Сфера людського життя, пов'язана з їжею, є складною й різноманітною та дуже важливою. Людина втілює образи їжі в ФО, що свідчить про потребу в її вживанні [Діброва 2015, с. 215].

Наприклад, образ, виражений англійською лексемою cheese (сир) часто зустрічається у фразеологізмах, що позначають бідність [Діброва 2015, с. 215]. Прикладом використання є *cheese-kop*, що означає людину з коротко підстриженим волоссям або з голеною головою. Наступним образним компонентом є слово honey «мед», що символізує щось приємне. В АПАР існує вислів *rub honey around someone's mouth* – залицятися чи намазати когось лестощами.

Інші приклади використання національної кухні АПАР можна побачити в наступних виразах: *chase a way fright with a bladder of peas* – людина, яка

легко лякається; *such a mouth should ge tjam* – вживається, коли хтось говорить щось правдиве або дуже дотепне і різке; *green bean* «глузлива назва міського поліціянта».

Отже, за результатами дослідження з'ясовано, що південноафриканські фразеологізми реалізують низку важливих функцій, зокрема оцінну, емоційно-експресивну, гумористичну, евфемістичну функції. Найяскравіше зазначені функції актуалізовано у повсякденному міжетнічному спілкуванні представників південноафриканського суспільства. Уживання фразеологізмів охоплює різні сфери комунікації.

ВИСНОВКИ

Дослідження присвячено комплексному аналізу структурно-сематичних особливостей та функціонування фразеології південноафриканського варіанту англійської мови на сучасному етапі її розвитку.

У першому розділі розглянуто загальнотеоретичні засади дослідження фразеологічних одиниць. Лексичний склад різних за типологією та генетичною приналежністю мов постійно збагачується фразеологізмами. Фразеологія має давню історію вивчення в мовознавстві. Попри інтенсивність розвідок та багатий матеріал, зібраний протягом XX-XXI ст., глибоку та поліаспектну розробку теоретичних питань, поблеми визначення, критеріїв класифікації та типології фразеологізмів залишаються нерозв’язаними остаточно. Суттєві розбіжності існують у поглядах на паремії (прислів’я та приказки). Одні науковці відносять прислів’я, приказки та крилаті вирази до фразеологізмів, проте інші – ні.

Разом з цим науковці поділяють думку стосовно того, що фразеологізми – це стійкі, пов'язані єдиним змістом сполучення слів, які віддзеркалюють різні аспекти життєдіяльноті носіїв мови, акумулюють національну культуру, а також характеризуються образністю та експресивністю. Фразеологізм виникає, коли двоє чи більше слів поєднуються в одну конструкцію і повністю чи частково втрачають власне лексичне значення.

Критичний огляд літератури з питань класифікації фразеології дозволяє зробити такі узагальнення. Серед числених класифікацій фразеологізмів, загальновизнаними є підходи В. Виноградова та Ш. Баллі. За цими концепціями, фразеологізми протиставляють вільним словосполученням, які утворюються безпосередньо в процесі мовлення, а фразеологізми поділяють на фразеологічні сполучення, єдності і злиття. За функційним параметром зазвичай розлядають іменникові, ад’єктивні, дієслівні та адвербіальні фразеологізми.

Проведене дослідження дозволяє констатувати існування складної системи зв'язків між культурою та фразеологією. Цим пояснюється актуальність лінгвокультурологічного напряму в дослідженні фразеологізмів, який ґрунтується на ідеї взаємозв'язку мови і культури.

У фразеології віддзеркалено історичний досвід мовців, зовнішній і внутрішній світ – фізична картина світу, соціальний та психологічний стан людей, емоції і почуття, думки і переживання. Отже, фразеологізми являють собою культурно насичений клас лексики, акумулюють і транслюють культурну спадщину мовців у просторі та часі.

Оскільки у формі та змісті фразеологізмів втілено універсальні та етноспецифічні знання про світ, фразеологія варіантів полінаціональних мов має виразні ознаки. Передусім це стосується англійської мови, яка поширена у різних регіонах земної кулі, функціонує як система типологічно відмінних варіантів.

Найвиразнішою є фразеологія тих варіантів англійської мови, які формувалися в умовах географічної віддаленості від метрополії та зазнали значного впливу з боку інших мов і культур. Одним з таких варіантів є англійська мова Південної Африканської Республіки.

Другий розділ містить аналіз структури, семантики та функціонування фразеології південноафриканського варіанту англійської мови. Схарактеризовано головні характеристики фразеологізмів, до яких належать ідіоматичність (фразеологізація лексичних значень складників), незмінність форми (відсутність варіативності та неможливість додати інші компоненти до фразеологічної одиниці). Внутрішня форма та значення фразеологізмів засвідчують важливу роль яскравої образності, метафоричності, символізму.

Окрему увагу приділено чинникам формування та класифікації досліджуваних фразеологізмів за структурним, семантичним і функційним критеріями.

Потужним чинником формування структурно-семантичних особливостей фразеології АПАР та її функціонування виявився соціолінгвістичний фактор. Цей чинник пов'язаний зі специфікою соціолінгвістичної ситуації а ПАР, полікомпонентним складом суспільства, в якому співіснують і взаємодіють носії різних мов і культур – автохтонних африканських культур та міграційних (колишньої голандської лінгвокультури, англійськомовної культури, транспортованої з Великої Британії та Індії, а також інших лінговкультур, що походять з різних регіонів Африки та Азії).

Не менш впливовим виявився вплив неоднорідності англійської мови в ПАР, яка функціонує як система варіантів (англійська мова білошкірого населення, англійська мова чорношкірого населення, англійська мова мішаних етнічних груп, англійська мова індійців).

Вплив цих чинників позначився на етимологічних джерелах фразеологізмів. По-перше, в АПАР функціонують численні фразеологізовані кальки з різних мов. По-друге, окремі лексеми, які було запозичено з автохтонних та транспортованих мов, увійшли у склад фразеологізмів. Проте переважають кальковані стійкі вирази.

Наступна група чинників формування фразеологізмі представлена впливом особливостей географічного та культурного середовища ПАР. Унікальні климатичні умови, рельеф, флора і фауна, особливості побуту та культури африканців віддзеркалено у формах та значеннях фразеологізмів.

До чинників формування фразеології слід віднести і сучасні реалії життя в ПАР: економічний стан країни, суспільно-політичні процеси, багаторасовий склад південноафриканського суспільства, мультилінгвізм тощо.

З огляду на граматично домінуючий компонент фразеологізмів, у переважній більшості з них він представлений дієсловом.

З огляду на тематичну різноманітність складників фразеологізмів АПАР, вони інкорпорують одиниці на позначення кольорів, тварин, птахів, рослин, політичних реалій, етноніми тощо.

Стосвно уживання фразеологізмів АПАР, зазначимо, що вони характеризуються поліфункційністю і реалізують низку функцій: оцінну функцію, за допогою якої підсилюється негативне або позитивне ставлення мовців до членів суспільства чи реалій буття, політичних подій, соціально-політичних змін тощо; гумористичну функцію задля надання мовленню жартівливої, грайливої, іронічної, саркастичної тональності; експресивно-емоціну функцію, що допомогає увиразнити якусь конкретну деталь комунікації, надати яскравих рис об'єкту мовлення, підсилити експлікацію ставлення співрозмовників до того, про що йдеться мова; етнічну (етноконсолідуючу чи етнодиференціюючу) функцію задля створення необхідного колориту, опису подій, історичних чи кульутрних реалій життя південноафриканців; функцію увиразнення мовлення, яка допомогає через фразеологізми розкрити приховані сенси, уточнити зміст висловлювання.

Перспективу дослідження становлять зіставний аналіз етимології, джерел, чинників збагачення, а також структурно-семантичних і функційних особливостей фразеології різних варіантів англійської мови в країнах Азії та Африки.

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. Запозичення з бантоїдних мов у мультикультурному англомовному просторі Південної Африки. *Лінгвістичні студії*. 2021. №41. С. 123–131. URL: https://jlingst.donnu.edu. ua/article/view /10151 (дата звернення: 15.10.2021).

2. Автономов Я. Символика растений в великих русских песнях. *Журнал министерства народного просвещения*. Санкт-Петербург, 1992. № 4.344. С. 264–291.

3. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка. Москва : Флинта : Наука, 2010. 288 с.

4. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків : Видаництво Харк. ун-ту, 1987. 135 с.

5. Алёхина А. И. Идиоматика современного английского языка. Минск : Высшая школа, 1982. 279 с.

6. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. Ленинград, 1963. 208 с. URL: http://www.booksite.ru/fulltext/amosova/text.pdf (дата звернення: 20.10.2021).

7. Амосова Н. Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка. Москва : Издательство лит-ры на иностр. яз., 1956. 220 с.

8. Андреева Э. П. Особенности английского языка в Африке: автореф. дис. … канд. филол. наук : 10.02.20. Москва, 1980. 20 с.

9. Андреева Э. П. О фонетических особенностях английского языка в Южной Африке. Вопросы структуры германских языков. Омск, 1976. Вып. 1. С. 120–127.

10. Балли Ш. Французская стилистика. Москва : Эдиториал УРСС. 2001. 394 с.

11. Барнс Дж. История мира в 10 ½ главах. Москва : АСТ, 2005. 348 с.

12. Барт Р. Избранные работы : Семиотика: Поэтика / пер. с фр. Минск : Прогресс, 1989. 616 с.

13. Брагина Н. Г. Фрагмент лингвокультурологического лексикона (базовые понятия). *Фразеология в контексте культуры*. Москва, 1999. С. 131–138.

14. Березович Е. Л. Русская топонимия в этнолингвистическом аспекте. Екатеринбург : Урал. гос. ун-т, 2009. 328 с.

15. Білоноженко М. Фразеологізми української мови. Київ : Наукова думка, 2003. 1104 с.

16. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография. Москва, 1977. 254 с.

17. Гвоздарев Ю. А. О семантической классификации фразеологических единиц русского языка. *Вопросы семантики фразеологических единиц*. Новгород, 1971. 53 с.

18. Гринберг Дж. Изучение языковых контактов в Африке. Новое в лингвистике. Языковые контакты. Москва : Прогресс, 1972. С. 130–140.

19. Гринев С.В. Введение в терминоведение. Москва : Московский лицей, 1993. 309 с.

20. Давидсон А. Отечественная африканистика когда она зарождалась? Москва : Муравей, 2000. Вып. 1. С. 9–14.

21. Давыдов М. В., Смоленская С.С. Значение слова в языке и речи. Москва : МГУ, 1985. 110 с.

22. Діброва І. В. Харчовий код культури у фразеології англійської, української та грецької мов. *Записки з романо-германської філології*. 2019. Вип. 2. С. 189–208.

23. Домашнев А. И. Основные черты полинациональных языков. *Языки мира и проблемы языковой вариативности* / отв. ред. В.Н. Ярцева. Москва : Наука, 1990. С. 74–96.

24. Дьячков М. В. Методика сопоставительного изучения языков. Москва : Наука, 1988. 93 с.

25. Ершова И. А., Павлова О.А. О некоторых особенностях лексики английских территориальных диалектов. *Вестник Московского университета*. Сер. 9. Филология. 1984. № 4. С. 31–44.

26. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : нариси : навч. посібник для студ. ВНЗ. Київ : Довіра, 2007. 262 с.

27. Журинская М. А., Новикова А. И., Ярославцева Е. И. Энциклопедическое описание языков. Теоретические и прикладные аспекты. Москва : Наука, 1986. 208 с.

28. Киндрова Л.В. В ритмах Черной Африки / пер. с чешского. Москва : Наука, 1985. 198 с.

29. Клаус Г. Сила слова. Гносеологический и прагматический анализ языка. Минск : Прогресс, 1967. 216 с.

30. Коваленко О. В. Функціонування зоосемізмів у фразеологізмах німецької та української мов. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2013. Вип. 2. С. 30–38.

31. Комиссаров В. Н. Теория перевода: Лингвистические аспекты. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.

32. Колоїз Ж. В. Українська пареміологія. Київ : КПІ, 2014. 349 с.

33. Ковшова М. Л. Семантика и прагматика фразеологизмов (лингвокультурологический аспект) : дисс. … д-ра филол. наук : 10.02.19. Москва, 2009. 654 с

34. Конституція Південної Африки. URL: https://worldconstitutions.ru/?p=78 (дата звернення: 31.10.2021).

35. Кошевая И. Г. Дубовский Ю.А. Сравнительная типология русского и английского языков. Минск : Вышейшая школа, 1980. 264 с.

36. Кузь А. М. Українська релігійна фразеологія: особливості функціонування в сучасному мовному просторі: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Львів, 2016.

37. Кунин А. В. Что такое фразеология. Москва : Наука, 1966. 93 с.

38. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. Москва : Издательство «Международные отношения», 1972. 288 с.

39. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. Москва : Высшая школа, 1986. 110 с.

40. Ларин Б. А. Очерки по фразеологии (О систематизации и методах исследования фразеологических материалов). *Ученые записки Ленинградского государственного университета.* Санкт-Петербург, 1956. Вып. 24. С. 200–225.

41. Леонтович О. А. Русские и американцы: Парадоксы межкультурного общения. Москва : Гнозис, 2005. 352 с.

42. Линник Т. Г. Проблемы языкового заимствования. Киев : Наукова думка, 1989. С. 73–133.

43. Луцков А. Д. Именные классы в языках банту и заимствованная лексика. Москва : Аспект-Пресс, 1997. С. 75–91.

44. Ляшук А. Фразеологізми у правовій лексиці англійської мови. *Наукові записки серії філологічних наук.* 2018. Вип. 137. С. 62–64.

45. Евфемістична лексика англійської мови як відображення цінностей англомовних культур. URL: http://www.phil4. gfh/delist?5hj.com/ (дата звернення: 17.11.2021)

46. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва : Изд. центр «Академия», 2001. 208 с.

47. Маслова В. А. Культурно-национальная специфика русской фразеологии. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 344 с.

48. Марчук Ю. Н. Методы моделирования перевода. Москва : Наука, 1985. 201 с.

49. Миронов С. А. Язык африкаанс. Москва : Наука, 1969. 156 с.

50. Нелюбин Л. Л. Лингвостилистика современного английского языка. Москва : Флинта : Наука, 2005. 123 с.

51. Нелюбин Л. Л., Хухуни Г.Т. История и теория перевода в России : Учебник. Москва : Изд-во «Народный учитель», 2001. 140 с.

52. Ощепкова В.В. Культурологические, этнографические и типологические аспекты лингвострановедения : автореф. дис. … д-ра филол. наук : Москва, 1995. 35 с.

53. Півень А. Д. Дослідження англійської мови в Південній Африці: історія та перспективи. *Нова філологія*. 2014. №62. С. 98–102.

54. Попович А. С. Мовностилістичні особливості української сатиричногумористичної прози. Кам'янець-Подільський : Ліга-пресс, 2008. 133 с.

55. Проблемы африканского языкознания. Москва : Наука, 1972. 326 с.

56. Проблемы языковой политики в странах тропической Африки. Москва : Наука, 1977. 195 с.

57. Ройзензон Л. И. Русская фразеология. Самарканд : Самарканд. гос. ун-т им. А. Навои, 1977. 119 с.

58. Рогожин А. И., Сафронова И.П., Страхов Н. Н. История государства и права стран Азии и Африки. Москва : Юрид. лит., 1964. 254 с.

59. Романченко А. П. Про суть компаративних фразеологізмів та їх семантико-структурні особливості. *Записки з українського мовознавства* 2004. Вип. 14. С. 40–49.

60. Семенец О. Е. Английский язык в развивающихся странах Азии и Африки. Киев : Наукова думка, 1981. С. 93–112.

61. Семенец О. Е. Социальный контекст и языковое развитие: Территориальная и социальная дифференциация английского языка в развивающихся странах. Киев : Вища школа, 1985. 174 с.

62. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. Москва : Прогресс, 1993. 656 с.

63. Сиака Н. В. Формирование английского языка, межкультурного общения в Африке (на материале культуры Ганы): дис. … канд. филол. наук.: 10.02.2004. Санкт-Петргубрг, 2004. 206 с.

64. Скрипник Л. Фразеологія української мови. Київ : Наукова думка, 1973. 280 с.

65. Смирницький А. І. До питання про слово (проблема окремого слова). Москва : Наука, 1952. 82 с.

66. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка. Москва : Просвещение, 1956. 212 с.

67. Степанов Г. В. К проблеме языкового варьирования. Испанский язык Испании и Америки. Москва : Наука, 1987. 106 с.

68. Терещенко Т. В. Культурологічна інформація як основний фактор декодування фразеологізмів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : «Філологія». Острог*, 2018. Вип. 2. С. 217–219.

69. Телия В. Н. Первоочередные задачи и методологические проблемы исследования фразеологического состава языка в контексте культуры. Москва : Языки русской культуры, 1999. 36 с.

70. Трибуханчик А. М. Фразеологія англійської мови: походження і функціонування. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2012. С. 130.

71. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посібник. Київ : Знання, 2007. 494 с.

72. Хохлова И. Н. Характеристика южноафриканского лексического компонента в современных английском и русаком языках (в сопоставительно-переводческом аспекте) : автореф. дис. … канд. филол. наук : 10.10.2004. Москва, 2007. 25 с.

73. Шовкович О. Про лінгокультурний підхід до вивчення фразеологізмів сучасної словацької мови. *Науковий вісник Ужгородського університету*. *Серія : Мовознавство.* 2020. Вип. 10. С. 385-388

74. Шмелев Д. Н. Современный русский язык. Москва : КомКнига, 2006. 336 с.

75. Яковлев А. В. Язык африкаанс и языковые процессы в Южной Африке. *Африка: культура и общество : Материалы выездной сессии Научного совета по проблемам Африки*. Москва, 1987. Вып. 2. С. 186-192.

76. Alexander N. Language education policy, national and sub-national identities in South Africa. Strasbourg : Council of Europe. 2003. 17 p.

77. Buthelezi Q. South African Black English. In a Reader in South African sociolinguistics. Cape Town : David Philip. 1995. 242 p.

78. Bailey R. SouthAfrican English slang: form, functions and origins. *South AfricanJournal of Linguistics*. 1985. № 3. P. 1–42.

79. Desai A., Vahed G. Inside Indian indenture : A South African story. Cape Town : HSRC Press, 2010. P. 1860–1914.

80. Evans J. Indians are Black people too, judge tells JSC. 2015. URL: https://www.news24.com/SouthAfrica/News/Indians-are-black-people-too-judge-candidate-tells-JSC-20151008 (accessed: 08. 11. 2021).

81. Eiselen R. South African Language Resources : Phrase Chunking. URL: https://aclanthology.org/L16-1109.pdf (acccessed: 31.10.2021).

82. Hilarious Afrikaans idioms that should exist in English. URL: https://www. theintrepidguide.com/25-hilarious-afrikaans-idioms-that-should-exist –in-english/ (accessed: 28.10.2021).

83. Kamusella F. English in Southern Africa. The social and political history of Southern Africas Languages. London : New Africa Book. 2018. 372 p.

84. Lakoff, G., Johnson M. Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought. New York : Basic Books. 1999. 110 p.

85. Lakoff, G., Johnson M. Metaphors we live by. Chicago : University of Chicago Press. 1980. 67 p.

86. Mesthrie, R. Language in indenture: A sociolinguistic history of Bhojpuri-Hindi in South Africa. Johannesburg : Witwatersrand University Press. 1991. 242 p.

87. McArthur T. Oxford Guide to World English. English World-Wide. 2004. T. 25. №. 1. P. 167–168.

88. Mestrie R. Eish but is it English? Celebrating the South African variety. Cape Town : Zebra Press, 2011, 176 p.

89. McCormik K. Code-switching, mixing and convergence in Cape Town. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. P. 216–234.

90. Naicker S. An analysis of metaphorical idioms in South African Indian English. University of South Africa. URL: https://www.researchgate.net/ publication /332114622_An_analysis_of_metaphorical_idioms_in_South_African _Indian_English (accessed: 15.11.2021).

91. Race E. Language in South Africa. URL: https://welections.wordpress.com/guide-to-the-2014-south-african-election/race-ethnicity-and-language-in-south-africa/ (accessed: 05.11.2021).

92. Silva P. South African English: Oppressor or Liberator? Vaxjo : Papers from Maven. 1997. P. 20–22.

93. Soudien C. Youth identity in contemporary South Africa : race, culture and schooling. Claremont : New Africa Books, 2009. 135 p.

94. South African English. URL: https://ekotracks.com/phrases-and-words/ (accessed: 28.10.2021).

95. Trudgill P., Chambers J. K. Pronouns and pronominal systems in English dialects. Longman, 1991. P. 7–10.

96. Tweedle N. SouthAfrica Slang and PejorativeTerms to Name “the other”. CapeTown : Alternation, 2015. 123 p.

97. Walters S. An exploration of the use of African proverbs and metaphors in a visual communication design course elmarie costandius. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/58913254.pdf (accessed: 31.10.2021).

98. Wakelin M. F. Englisn dialects: An introduction. London : The Ath-lone press, 1972. 207 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

99. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник линвистических терминов. Москва : Просвещение, 1976. 543 с.

100. Філософський енциклопедичний словник / голова редколегії В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

101. Free online dictionary, thesaurus, and encyclopedia with synonyms, definitions, idioms, abbreviations by Ferlix. URL: https://www.thefreedictionary.com/ (accessed: 25.10.2021).

102. Oxford Dictionary of Slang / ed. by J. Ayto. Oxford : Oxford Universiry Press, 2003. 480 p. https://www.thefreedictionary.com/ (accessed: 25.10.2021).

103. Free online dictionary, thesaurus and reference materials. URL: https://www.collinsdictionary.com/us/ (accessed: 28.10.2021).

104. Walter R. The online Slang dictionary (American, English and urban slang), 2011.URL: http://onlineslangdictionary.com/ (accessed: 20.10.2021).

105. Cambridge dictionary. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. URL: https://dictionary.cambridge.org (accessed: 27.10.2021).

106. A Dictionary of South African English on Historical Principles. Oxford : Oxford University Press, 1996. URL: https://dsae.co.za/ (accessed: 27.10.2021).

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as the structural-semantic and functional features of phraseological units of the South African version of the English language.

The object of the work can be defined as the features of the structure, semantics and functioning of phraseology in the English language of South Africa.

The main aim of the paper consists in analyzing the structural-semantic and functional features of phraseological units of the South African version of the English language. It determined the accomplishment of such objectives as:

– generalization of the main provisions of the theory of phraseology, to outline the range of modern problems; consider the relationship between language and culture;

– consideration of phraseological units of the South African variant of the English language in terms of their origin; explore features of their structure, semantics and functioning.

The paper summarizes the theoretical foundations of the study of phraseological units, clarifies the criteria for their classification, considers methods of research of phraseological units, characterizes modern approaches to their study. The work also contains histories, factors and sources of phraseology of the South African version of the English language, analysis of their structural-semantic and functional features.

The scientific novelty of the presented research is that for the first time a comprehensive analysis of the phraseology of the South African version of the English language is presented.

Key-words*: phraseology, phraseology, South African, phraseological units, culturology, vocabulary*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Кобець Катерина Михайлівна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання заочної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійстка), адреса електронної пошти Katofey7@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Структурно-сематичні та функційні особливості фразеології південно-африканського варіанту англійської мови» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) _____